

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Α.Τ.Ε.Ι.)
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΗΤΕΙΑΣ, ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ – ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΑΣ.

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

**Η κατανάλωση προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας στη
Νότιο Πελοπόννησο.**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΤΣΙΚΑΛΑΚΗΣ ΠΕΤΡΟΣ

ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΣΗΜΙΝΑ – ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΜΠΟΥΤΣΑΛΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

2005

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ :

ΤΣΙΚΑΛΑΚΗΣ ΠΕΤΡΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΑΚΗΣ ΠΕΤΡΟΣ
ΚΥΦΩΝΙΔΗΣ ΝΙΚΟΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θεωρούμε υποχρέωση μας να ευχαριστήσουμε θερμά όλους όσους συνέβαλαν στη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας.

Ευχαριστούμε τις κατά τόπους Διευθύνσεις Γεωργίας και Κτηνοτροφίας για την παροχή στοιχείων που αφορούσαν τις Βιοκαλλιέργειες στους νομούς Λακωνίας και Μεσσηνίας.

Τον οργανισμό Πιστοποίησης και Ελέγχου, «ΔΗΩ» που εδρεύει στην Αθήνα, για την σημαντική βοήθειά του στην ανεύρεση στοιχείων.

Τέλος να ευχαριστήσουμε τον κ. Πέτρο Τσικαλάκη που ήταν ο εισηγητής της εργασίας μας και μας βοήθησε να φέρουμε εις πέρας τη μελέτη αυτή, και τον κ. Πέτρο Δημητροπουλάκη, ο οποίος μας βοήθησε στις στατιστικές αναλύσεις της έρευνας.

ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΣΗΜΙΝΑ - ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΜΠΟΥΤΣΑΛΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ..... **II**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ..... **VI**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ..... **1.**

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1.1 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ..... **4.**

1.2 ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ (ΣΤΟΧΟΙ) ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ..... **5.**

1.3 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ..... **9.**

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

2.1 ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ..... **13.**

2.2 ΕΜΠΟΡΕΙΑ – MARKETING ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ..... **15.**

2.3 ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΣΩΣΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΕΤΙΚΕΤΑ..... **17.**

2.4 ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΑΞΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ..... **18.**

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

3.1 Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ..... **25.**

3.2 Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ..... **26.**

3.3 Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ **30.**

3.4 Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ..... **35**

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

4. ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ..... **37.**

4.1 Εισαγωγή..... **37.**

4.2 Αντικείμενο, μέθοδος – υλικά έρευνας..... **38.**

4.3 Δείγμα..... **40.**

4.4 Αποτελέσματα..... **42.**

4.4.1	Γνώση και αγορά Προϊόντων Βιολογικής Καλλιέργειας	
	A) Γνώση και αγορά ΠΒΚ στη Νότιο Πελοπόννησο.....	42.
	B) Γνώση και αγορά ΠΒΚ στη Λακωνία και Μεσσηνία.....	43.
4.4.2	Γνώση για τις Καλλιέργειες ΒΠ στο νομό τους σε «αγοραστές» και «μη αγοραστές» της Νοτίου Πελοποννήσου.....	44.
4.4.3	Γνώση για τις καλλιέργειες ΒΠ. που υπάρχουν σε κάθε νομό (Λακωνία – Μεσσηνία).....	45.
4.4.4	Ερωτήσεις που σχετίζονται με τα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού.	
	A) Στη Νότιο Πελοπόννησο.....	46.
	B) Στη Λακωνία και Μεσσηνία.....	49.
4.4.5	Ερωτήσεις που αφορούν τους «αγοραστές» ΠΒΚ.	
	A) Λόγοι προτίμησης ΠΒΚ των «αγοραστών» του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου.....	50.
	B) Λόγοι προτίμησης ΠΒΚ των «αγοραστών» του πληθυσμού της Λακωνίας και Μεσσηνίας.....	51.
	Γ) Αγορά ΠΒΚ του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου.....	52.
	Δ) Αγορά ΠΒΚ του πληθυσμού της Λακωνίας και Μεσσηνίας.....	53.
	E) Κατανάλωση βιολογικών προϊόντων του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου, Λακωνία – Μεσσηνία.....	54.
4.4.6	Ερωτήσεις που αφορούν τους «αγοραστές» και «μη αγοραστές» ΠΒΚ.	
	A) Οι πηγές πληροφόρησης για τα ΠΒΚ του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου.....	57.
	B) Οι πηγές πληροφόρησης για τα ΠΒΚ του πληθυσμού της Λακωνίας και Μεσσηνίας.....	58.
	Γ) Λόγοι που δεν αγοράζουν ΠΒΚ οι «μη αγοραστές» του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου.....	59.
	Δ) Παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά την κατανάλωση στη Λακωνία και Μεσσηνία.....	60.
4.4.7	Αγοραστική συμπεριφορά όσο αφορά την συσκευασία και την διατροφική ετικέτα των προϊόντων.	
	A) στη Νότιο Πελοπόννησο.....	61.
	B) στη Λακωνία και Μεσσηνία.....	61.

4.4.8 Η ευαισθητοποίηση των «αγοραστών» σε σχέση με το περιβάλλον στη Νότιο Πελοπόννησο, Λακωνία - Μεσσηνία.....	62.
4.4.9 Ευαισθητοποίηση του δείγματος ως προς το περιβάλλον.	
A) Στη Νότιο Πελοπόννησο.....	64.
B) Στη Λακωνία και Μεσσηνία.....	65.

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	67.
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	74.
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έρευνα που ακολουθεί, αναφέρεται στην κατανάλωση Προϊόντων Βιολογικής Καλλιέργειας (ΠΒΚ.) στους νομούς Λακωνίας και Μεσσηνίας. Επιλέχθηκαν αυτοί οι δυο νομοί, γιατί είναι από τους πρώτους στην παραγωγή προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας στην Ελλάδα. Σκοπός της έρευνας ήταν α) να προσδιορίσουμε αν οι τοπικές καλλιέργειες βιολογικών προϊόντων ανά νομό, επηρεάζουν την γνώση και την κατανάλωση από τον πληθυσμό του κάθε νομού αντίστοιχα. Και β) να προσδιορίσουμε το ποσοστό κατανάλωσης Βιολογικών Προϊόντων (ΒΠ.) στους δυο νομούς και ποιοι οι παράγοντες που την επηρεάζουν.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας ο πληθυσμός της Νοτίου Πελοποννήσου (Μεσσηνία και Λακωνία), «γνωρίζει» για τα Προϊόντα Βιολογικής Καλλιέργειας σε ποσοστό 79,5% αλλά τα «καταναλώνει» το 48,5%. Ο πληθυσμός της Λακωνίας σε σχέση με τη Μεσσηνία, αγοράζει σε μεγαλύτερο ποσοστό τα ΠΒΚ. Αυτή η διαφορά πιθανά να συσχετίζεται με το γεγονός ότι στη Λακωνία γνωρίζουν περισσότερο για τις βιοκαλλιέργειες που έχουν στο νομό τους.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την γνώση και αγορά των βιολογικών προϊόντων, είναι κυρίως το μορφωτικό επίπεδο και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα. Αυτοί που δεν γνωρίζουν για τα ΠΒΚ. έχουν χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο και οικογενειακό εισόδημα σε σχέση με αυτούς που γνωρίζουν και καταναλώνουν. Όμως οι «μη αγοραστές» (αλλά γνώστες) των ΠΒΚ, παρουσιάζουν υψηλότερο οικογενειακό εισόδημα από τους «αγοραστές».

Οι «μη αγοραστές» δεν αγοράζουν τα ΠΒΚ γιατί δεν είναι ευρέως διαθέσιμα και έχουν υψηλή τιμή.

Οι «αγοραστές» προτιμούν τα ΠΒΚ γιατί είναι πιο υγιεινά, ασφαλή και ιδανικά για την διατροφή των παιδιών τους. Στη Λακωνία τα προμηθεύονται κυρίως από λαϊκές αγορές ενώ στη Μεσσηνία από ειδικά μαγαζιά. Και στους δυο νομούς η κατανάλωση βιολογικού ελαιολάδου έρχεται πρώτη και ακολουθούν τα λαχανικά και φρούτα.

Οι πηγές πληροφόρησης για τα ΠΒΚ είναι κυρίως τα ΜΜΕ, ο Τύπος, το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον.

Τέλος οι «αγοραστές» δείχνουν πιο ευαισθητοποιημένοι σε θέματα μόλυνσης του περιβάλλοντος.

RESUME

The research that follows refers to the consumption of biological cultivation products in the prefectures of Laconia and Messinia. These two prefectures have been chosen on account of their being of the first in Greece in the production of biological cultivation products. The purpose of the research was (a) to specify whether the local cultivation of biological products per prefecture affects awareness and consumption by the population of each prefecture respectively and (b) to determine the consumption percentage of biologically cultivated products in the two prefectures and what the factors that influence consumption are.

According to the results of the research, the population of the South Peloponnese (Messinia and Laconia) "is familiar with" biologically cultivated products at a rate of 79.5% but 48.5% of the population "consumes" them. The population of Laconia, in comparison to that of Messinia, purchases biological cultivation products at a larger proportion. This contrast presumably relates to the fact that in Laconia people are more knowledgeable about the biocultivations that exist in their prefecture.

The factors acting upon the awareness and purchase of biological products are primarily educational standards and annual family income. Those who are not acquainted with biologically cultivated products have lower educational standards and family income, in comparison with those who are acquainted with them and consume them. However, the "non-buyers" of (yet knowledgeable about) biological products exhibit a higher income, compared to the "buyers" of biological products. The "non-buyers" do not purchase biological cultivation products owing to their not being widely available and being sold at a high price.

The "buyers" prefer biologically cultivated products due to their being healthier, safe and ideal for their children's nutrition. In Laconia, they mainly obtain them in open-air markets, whereas, in Messinia, they obtain them in special stores. In both prefectures, biological olive oil comes first in consumption and vegetables and fruit follow.

The sources of information about biologically cultivated products in order of precedence are the Mass Media, the Press and the family and friendly environment.

Finally, the “buyers” seem to be more sensitized on environmental pollution issues.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

Το πρόβλημα της ρύπανσης του περιβάλλοντος από γεωργικές δραστηριότητες έκανε την εμφάνιση του εδώ και πολλά χρόνια. Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, η προστασία της φυτικής παραγωγής βασίστηκε κυρίως στην χρησιμοποίηση συνθετικών φυτοφαρμάκων για την καταπολέμηση των εχθρών και ασθενειών.

Ο στόχος της όλης προσπάθειας του ανθρώπου ήταν η συνεχής αύξηση της παραγωγής μέσω των χημικών λιπασμάτων. Η αλόγιστη χρήση αυτών των χημικών σκευασμάτων έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη χημικών υπολειμμάτων στα τρόφιμα με άμεσες επιπτώσεις στην υγεία των ανθρώπων.

Έτσι η γεωργία άρχισε να κατηγορείται ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες μόλυνσης του πλανήτη μας.

Η συμβατική γεωργία είναι η κυρίαρχη σήμερα μορφή γεωργίας. Γνωστή και ως κλασική, επιστημονική, σύγχρονη και χημική, βασίζεται στην εντατικοποίηση, στην έντονη εκμηχάνιση και στην περιορισμένη ή μηδαμινή βιοποικιλότητα. Αξιοποιεί ανεξέλεγκτα τους διατιθέμενους φυσικούς πόρους και τα συνθετικά αγροχημικά (Περάκης Β. 2004).

Σκοπός της είναι η αύξηση της απόδοσης ανά στρέμμα ή ζωική μονάδα, με μεγάλη ενεργειακή σπατάλη, με χρήση χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, ενισχυτών ανάπτυξης και χρησιμοποίηση νέων μεθόδων αναπαραγωγής.

Οδηγεί στην αποσύνδεση της παραγωγής από το έδαφος και στις μονοκαλλιέργειες οι οποίες καταστρέφουν τη βιοποικιλότητα και εξαφανίζουν το πολύτιμο φυσικό γενετικό υλικό για τη δημιουργία του οποίου χρειάστηκαν πολλά χρόνια. Η εντατικοποίηση αποσταθεροποιεί και απλουστεύει το αγροοικοσύστημα, εξαντλεί τους φυσικούς πόρους και καθιστά το έδαφος άχρηστο και αδρανές υλικό.

Από την άλλη πλευρά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η αλόγιστη χρησιμοποίηση των αγροχημικών φορτώνει το περιβάλλον με δηλητήρια για τα οποία οι μηχανισμοί αποικοδόμησης και η τοξική επίδραση στο οικοσύστημα είναι απρόβλεπτοι και άγνωστοι. Σίγουρα όμως στρέφονται πρώτα απ' όλα ενάντια στην υγεία των ανθρώπων και του φυσικού και κοινωνικού τους περιβάλλοντος (Σγούρος Σ. 1996).

Σήμερα η γεωργία συμβάλλει σε ποσοστό 15 % στη ρύπανση του περιβάλλοντος και στο φαινόμενο του θερμοκηπίου (Φούντης Φ.1996).

Τα βασικότερα αίτια είναι η κατανάλωση ορυκτών καυσίμων για ενέργεια, και γεωργοχημικών ουσιών (λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων) για θρέψη και φυτοπροστασία (Ζωιόπουλος Π. και Παπαθεοδώρου Α.2000).

Σήμερα τόσο η επιστήμη όσο και οι ίδιες βιομηχανίες παραγωγής φυτοφαρμάκων δεν αμφισβητούν τις αρνητικές επιπτώσεις στο οικοσύστημα από χιλιάδες γεωργοχημικών ουσιών, που χρησιμοποιούνται αλόγιστα στη γεωργία τα τελευταία πενήντα χρόνια.

Ειδικότερα, οι σημαντικότερες αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να συνοψισθούν στις ακόλουθες:

- ✓ Η αλόγιστη χρήση των χημικών λιπασμάτων έχει σαν αποτέλεσμα την μη αξιοποίηση τους από τα φυτά και την παραμονή τους στο έδαφος αχρησιμοποίητα. Από αυτά ένα ποσοστό δεσμεύεται και συσσωρεύεται στο έδαφος, με αποτέλεσμα, όταν υπερβεί ορισμένη συγκέντρωση να είναι τοξικό για τα φυτά ή να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην παραγωγή.
- ✓ Τα νιτρικά λιπάσματα και τα χημικά συνθετικά φυτοφάρμακα φτάνουν στα υπόγεια νερά, από τα οποία τα 2/3 αντλούνται για πόσιμο νερό.
- ✓ Ένα άλλο ποσοστό μετακινείται και καταλήγει στα υπόγεια ή επιφανειακά νερά με αποτέλεσμα να προκαλεί ρύπανση και το φαινόμενο του ευτροφισμού. Το φαινόμενο του ευτροφισμού ακολουθείται από αλυσιδωτές παρενέργειες που οδηγούν στην νέκρωση κάθε ζωής σε ένα υγροβιότοπο.
- ✓ Τα χημικά λιπάσματα επίσης ευθύνονται για την μείωση των φυματίων στα ψυχανθή που συμβαίνει κυρίως μετά από αζωτούχα λίπανση είτε με νιτρικά ή με αμμωνιακή μορφή καθώς και για τις αλλαγές στο Ρ.Η. του εδάφους.
- ✓ Τη φθίνουσα απόδοση των λιπασμάτων και ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των φυτοπαρασίτων που αναπτύσσουν ανθεκτικότητα στα χρησιμοποιούμενα χημικά φυτοφάρμακα, δείχνει τα αδιέξοδα και τις αδυναμίες της χημείας να επιλύσει τα πολύπλοκα προβλήματα που παρουσιάζονται σε ένα φυσικό αγρο-οικοσύστημα.
- ✓ Έχουν επίσης διαπιστωθεί άμεσες επιπτώσεις στην υγεία των απασχολούμενων στη γεωργία και των καταναλωτών από τη χρήση φυτοφαρμάκων. Το 1986 το εθνικό ινστιτούτο καρκίνου ΗΠΑ ανακοίνωσε ότι οι αγρότες οι οποίοι έρχονται σε επαφή περισσότερο από είκοσι μέρες το χρόνο μόνο με ζιζανιοκτόνα, έχουν πιθανότητα 600% μεγαλύτερη από άλλους αγρότες να πάθουν καρκίνο στους λεμφαδένες. Ένα χρόνο μετά η εθνική

ακαδημία επιστημών των ΗΠΑ ανακοίνωσε ότι κάθε χρόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες προστίθενται είκοσι χιλιάδες καρκινοπαθείς μόνο από τα βιοκτόνα, εντομοκτόνα, μυκητοκτόνα, ζιζανιοκτόνα.

- ✓ Η εξαφάνιση των μικρών παραγωγών, η ερημοποίηση στην ύπαιθρο και η αστυφιλία, η μετακίνηση πληθυσμών που συνεχώς διογκώνεται δημιουργώντας τεράστια κοινωνικοπολιτικά προβλήματα.

Με την αντικατάσταση ντόπιων φυτών από υβρίδια υψηλών αποδόσεων, όχι μόνο εξαφανίστηκαν αρκετές παραδοσιακές ποικιλίες, αλλά η παραγωγή σπόρων πέρασε από τα χέρια του παραγωγού στον έλεγχο των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων. Η μείωση της ποικιλίας των καλλιεργούμενων φυτών για διατροφή είναι δραματική. Περίπου το 75% των φυτικών ειδών διατροφής προέρχεται από λίγα είδη φυτών, ενώ 3 από αυτά (ρύζι, σιτάρι, καλαμπόκι) αποτελούν το 75 % των δημητριακών για διατροφή. Η εξαφάνιση ορισμένων φυτικών ειδών μειώνει ή μηδενίζει τη δυνατότητα επιβίωσης πολλών άλλων ειδών στη φύση.

Χρειάζεται λοιπόν να αναζητηθεί μία νέα μορφή γεωργίας αυτόνομη, κοντά στην τεχνολογική πρόοδο, οικονομική σε φυσικούς πόρους, αποτελεσματική σε ενέργεια, οικολογικά αξιόπιστη και κοινωνικά παραδεκτή. Ο παραγωγός να παράγει σε αρκετή ποσότητα και εξαιρετική ποιότητα προϊόντα και να εργάζεται σε ένα περιβάλλον που σέβεται τη φύση και διασφαλίζει την υγεία του. Η γεωργική ανάπτυξη πρέπει να φτάσει μέχρι το σημείο που να καλύπτει τις ανάγκες της σημερινής γενεάς, χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες (Ηλιόπουλος Α. Γ. 1993)

1.1 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Μια εναλλακτική λύση στα προβλήματα της σημερινής γεωργίας είναι η βιολογική γεωργία. Η βιολογική γεωργία είναι κάτι πολύ περισσότερο από τη μη χρήση χημικών – συνθετικών λιπασμάτων, και τοξικών φυτοφαρμάκων. Έχει ως βασική αρχή της την επιδίωξη μιας συνεχούς ανακύκλωσης των υλών στην καλλιέργεια, την εξοικονόμηση ενέργειας και την παραγωγή υγιεινών ειδών διατροφής. Η βιολογική γεωργία προσφέρει έτσι προστασία στο έδαφος, στο νερό, στο κλίμα και στη βιοποικιλότητα.

Είναι η μοναδική μορφή γεωργίας που έχει νομοθετικό πλαίσιο, τον Ευρωπαϊκό κανονισμό 2092/91. Για την διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους, για να προμηθεύσει θρεπτικά στοιχεία στα φυτά και για να ελέγξει έντομα, ζιζάνια και άλλα παράσιτα η βιολογική γεωργία στηρίζεται, κατά το περισσότερο δυνατό, στις αμειψισπορές, στα φυτικά υπολείμματα, σε οργανικά υπολείμματα που υπάρχουν εντός του αγροκτήματος και στο βιολογικό έλεγχο των παρασίτων. Η αντίληψη του εδάφους σαν ένα ζωντανό οργανισμό που προωθεί και αναπτύσσει τις δραστηριότητες των ωφέλιμων οργανισμών, είναι κεντρική σε αυτό τον ορισμό (ΔΗΩ τεύχος 6, 1998, – Καμπουράκης Ε. 2002).

1.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ (ΣΤΟΧΟΙ) ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Η Διεθνής Ομοσπονδία Κινημάτων οικολογικής γεωργίας IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) ιδρύθηκε από 6 διαφορετικές οργανώσεις 3 κρατών μελών (Μ. Βρετανία, Ελβετία, Γαλλία) και αποτελείται από οργανισμούς που προάγουν τη βιολογική γεωργία.

Η IFOAM το 1982 ανακοίνωσε τις διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές με τις οποίες καθορίζεται ο τρόπος παραγωγής που πρέπει να ακολουθείται από τους καλλιεργητές για να πωλούν την παραγωγή τους ως προϊόντα οικολογικής – βιολογικής γεωργίας.

Βασικοί στόχοι της βιολογικής γεωργίας όπως περιγράφονται στις βασικές αρχές της IFOAM είναι :

1. Να διατηρήσει και να αυξήσει μακροπρόθεσμα τη γονιμότητα του εδάφους.
2. Να παράγει τροφές θρεπτικής αξίας σε επαρκείς ποσότητες.
3. Να ασκείται όσο το δυνατόν μέσα σε ένα κλειστό κύκλωμα και να χρησιμοποιεί τοπικούς πόρους με τις όσο το δυνατόν λιγότερες εισροές.
4. Να αποφεύγει όλες τις μορφές ρύπανσης που μπορεί να προκύψουν από γεωργικές τεχνικές.
5. Να αυξήσει και να προστατεύσει την εδαφική χλωρίδα και πανίδα.
6. Να αλληλεπιδράσει και να διατηρήσει τη βιοποικιλότητα των φυσικών συστημάτων.
7. Να μειωθεί η ρύπανση που προκαλεί η γεωργία και να εργαστεί, όσο το δυνατό με υλικά και ουσίες που μπορεί να επαναχρησιμοποιηθούν ή να ανακυκλωθούν σε ένα αγρόκτημα ή οπουδήποτε αλλού.
8. Να χρησιμοποιήσει, όσο το δυνατό, ανανεώσιμες πηγές σε γεωργικά συστήματα οργανωμένα σε τοπικό επίπεδο.
9. Να προστατεύσει την δημόσια υγεία.
10. Να προσφέρει στους παραγωγούς διαβίωση σύμφωνη με τα ανθρώπινα δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών, να καλύψει τις βασικές ανάγκες τους και να τους παρέχει επαρκές εισόδημα και ικανοποίηση από την εργασία τους, σε ένα ασφαλές εργασιακό περιβάλλον.

Οι βασικές αρχές της IFOAM δεν μπορούν όμως να εφαρμοστούν από μόνες τους.

Παρέχουν ένα γενικό πλαίσιο, στο οποίο οι εθνικοί πιστοποιητικοί οργανισμοί πρέπει να αναπτύξουν τις δικές τους προοπτικές. Όλα τα προϊόντα και οι συνθήκες παραγωγής πρέπει να είναι σύμφωνες με την εθνική νομοθεσία κάθε χώρας. Σε περιπτώσεις που η εθνική νομοθεσία απαιτεί ορισμένη αντιμετώπιση ή εξειδικευμένη παραγωγή που δεν είναι αποδεκτή από τις αρχές αυτές, ο πιστοποιητικός οργανισμός πρέπει να το αναφέρει στην επιτροπή αρχών της IFOAM για να μελετηθεί περαιτέρω (IFOAM. 1994).

Έχοντας το θεσμικό πλαίσιο από την IFOAM, και το συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον, γύρω από το βιολογικό τρόπο παραγωγής γεωργικών προϊόντων ώθησε την Ευρωπαϊκή Ένωση να δημιουργήσει θεσμικό πλαίσιο για την προστασία των βιολογικών προϊόντων. Έτσι θεσπίστηκε ο Κανονισμός 2092/91 της ΕΟΚ. με σκοπό να οριοθετήσει τα πλαίσια και τον τρόπο παραγωγής βιολογικών προϊόντων και ο Κανονισμός 2078/92 με στόχο την παρακίνηση των αγροτών να υιοθετήσουν τη βιολογική γεωργία.

Ο Κανονισμός 2092/91 προβλέπει :

Στην βιολογική γεωργία σαφώς απαγορεύονται όλες οι χημικές ουσίες (χημικά λιπάσματα, εντομοκτόνα, μυκητοκτόνα) ενώ επιτρέπονται για την λίπανση και την αντιμετώπιση των εχθρών και ασθενειών των καλλιεργειών υλικά όπως η ζωική χωνεμένη κοπριά, κομποστοποιημένα φυτικά υπολείματα , λίπανση με ψυχανθή και διάφορες ουσίες που προέρχονται από φυτά και ορυκτά.

Έτσι :

Προκειμένου ο παραγωγός να διατηρήσει ή να αυξήσει την γονιμότητα και την βιολογική δραστηριότητα του εδάφους μπορεί να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες που είναι

- Χλωρή λίπανση (σπορά και στη συνέχεια ενσωμάτωσή στο έδαφος ψυχανθών π.χ βίκος)
- Ενσωμάτωση στο έδαφος οργανικών υλών αποσυντεθειμένων ή μη (π.χ. κοπριές) που παράγονται σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις που ακολουθούν τις Αρχές της βιολογικής κτηνοτροφίας .

Επίσης για την ενεργοποίηση των οργανικών λιπασμάτων (compost) μπορούν να χρησιμοποιούνται τα λεγόμενα βιοδυναμικά παρασκευάσματα από σκόνη πετρωμάτων, κοπριές ή με βάση τα φυτά.

Επίσης υπάρχουν στο εμπόριο σκευάσματα που είναι σύμφωνα με τον κανονισμό 2092/91 και έχουν έγκριση για να χρησιμοποιηθούν από τους βιοκαλλιεργητές και καλύπτουν τις ανάγκες των φυτών για λίπανση

Όσον αφορά την καταπολέμηση των παρασίτων, ασθενειών και των ζιζανίων, αυτή θα πρέπει να γίνεται με την εφαρμογή των παρακάτω μέτρων :

- Επιλογή κατάλληλων ειδών και ποικιλιών.
- Κατάλληλο πρόγραμμα αμειψισποράς
- Προστασία των ωφέλιμων εντόμων.
- Καταστροφή των ζιζανίων με μηχανικά μέσα, (χορτοκοπτικό).

Στην περίπτωση που οι παραπάνω ενέργειες δεν έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα , τότε ο παραγωγός μπορεί να κάνει χρήση των επιτρεπόμενων προϊόντων που αναγράφονται στον κατάλογο του παραρτήματος II του Καν.2092/91 και μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και σύμφωνα με την περιγραφή, τις απαιτήσεις που αφορούν την σύνθεσή τους και τις συνθήκες χρήσης τους. Στο παράρτημα αυτό υπάρχουν επιτρεπόμενα υλικά όπως το θειάφι ή ο χαλκός και ουσίες από φυτά οι οποίες έχουν εντομοαπωθητική ή εντομοκτόνο δράση καθώς και διάφοροι ωφέλιμοι μικροοργανισμοί όπως π.χ. ο βάκιλλος της θουριγγίας τα οποία μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι βιοκαλλιεργητές.

Ο κανονισμός επίσης προβλέπει σε ειδικό παράρτημα, για τα επιτρεπόμενα πρόσθετα ή βελτιωτικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη μεταποίηση βιολογικών τροφίμων (Τσικαλάκης Π. 2005).

Ακόμα σύμφωνα με τον κανονισμό αυτό ένα προϊόν θεωρείται ότι φέρει ενδείξεις σχετικές με το βιολογικό τρόπο παραγωγής όταν στην επισήμανση, στη διαφήμιση ή στα εμπορικά έγγραφα το προϊόν ή τα συστατικά του περιγράφονται με τις ενδείξεις που είναι σε χρήση στα κράτη-μέλη :

Ισπανικά:	Ecologico	Ιταλικά:	Biologico
Δανικά:	Okologisk	Ολλανδικά:	Biologisch
Γερμανικά:	Okologisch, biologisch	Πορτογαλλικά:	Biologico
Ελληνικά:	Βιολογικό	Φιλανδικά:	Luonnonmukainen
Αγγλικά:	Organic	Σουηδικά:	Ekologisk
Γαλλικά:	Biologique		

(Φωτόπουλος Χ. και Κρυστάλλης Α.2003)

Έτσι βιολογικά προϊόντα φυτικής προέλευσης, χαρακτηρίζονται όλα εκείνα τα προϊόντα διατροφής που σε όλες τις φάσεις της καλλιέργειάς τους, δεν επιβαρύνονται με χημικά λιπάσματα, φυτοφάρμακα και συνθετικές ή φυτικές ορμόνες και επίσης κατά την επεξεργασία, τη μεταποίηση, τη συσκευασία και τη συντήρησή τους δεν χρησιμοποιούνται κανενός είδους χημικά συντηρητικά, τεχνητές ουσίες ή άλλα πρόσθετα, δίνοντας έτσι ένα τελικό προϊόν που φθάνει στο πιάτο του καταναλωτή με μηδενική χημική επιβάρυνση.

Κάθε βιολογικό προϊόν φυτικής προέλευσης αναγνωρίζεται, από την σήμανση (πιστοποίηση) που αναγράφεται υποχρεωτικά στη συσκευασία του εάν είναι τυποποιημένο ή στα πιστοποιητικά που το συνοδεύουν εάν πωλείται «χύμα», είτε ως «**προϊόν βιολογικής γεωργίας**» εφόσον παράγεται δύο ή περισσότερα χρόνια με τις αρχές της βιολογικής γεωργίας είτε ως «**προϊόν βιολογικής γεωργίας σε μεταβατικό στάδιο**», όταν παράγεται μόνο ένα ή δύο χρόνια σύμφωνα με τις αρχές της βιολογικής γεωργίας (Δεδούκος Σ. 2003).

1.3 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Οι κανόνες για την παραγωγή βιολογικών φυτικών προϊόντων έχουν θεσμοθετηθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τον Καν (ΕΟΚ) 2092/91 και επεκτάθηκαν στη

ζωική παραγωγή με τον Καν (ΕΚ) 1804/99. Οι προδιαγραφές αυτές είναι κοινές και ισχύουν σε όλη την Ε.Ε., καθώς και σε αρκετές τρίτες χώρες.

Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι ο όρος 'βιολογικό' έχει τεχνική και νομική κάλυψη ώστε να διασφαλίζεται ο καταναλωτής ότι τα προϊόντα αυτά ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες προδιαγραφές που περιγράφονται στους Κανονισμούς. Κανένα προϊόν δεν επιτρέπεται να πωλείται ή να διαφημίζεται ως βιολογικό, αν δεν έχει παραχθεί και επισημανθεί σύμφωνα με τους θεσμοθετημένους κανόνες (προδιαγραφές) παραγωγής και αν δεν υπόκειται στο σύστημα ελέγχου και πιστοποίησης που επιβάλλουν οι σχετικοί Κανονισμοί. Οι κανονισμοί αυτοί περιλαμβάνουν προδιαγραφές που αφορούν την καταγωγή και τη μετατροπή των ζώων, τη διατροφή, τις σταβλικές εγκαταστάσεις, τις κτηνιατρικές φροντίδες, τη διαχείριση των αποβλήτων, τη μεταποίηση, καθώς και τις υποχρεώσεις των παραγωγών. Εκτός των προδιαγραφών παραγωγής, στους κανονισμούς αυτούς ρυθμίζεται επίσης το σύστημα ελέγχου και πιστοποίησης και η επισήμανση των βιολογικών προϊόντων.

Από τον Καν 1804/99 καλύπτονται τα ακόλουθα είδη :

- Βοοειδή (συμπεριλαμβανομένων των ειδών βούβαλου και βίσονα).
- Χοίροι.
- Αιγοπρόβατα.
- Ιπποειδή.
- Πουλερικά.
- Μελισσοκομία.

Βασικές αρχές :

Η βιολογική κτηνοτροφία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της γεωργίας η οποία :

- Προωθεί τη βιοποικιλότητα.
- Εμποδίζει την υπερβολική συγκέντρωση των ζώων στους χώρους εκτροφής.

- Απαγορεύει την υπερβόσκηση των βοσκοτόπων και ενθαρρύνει την ορθολογική διαχείρισή τους.
- Αποτρέπει την ανάπτυξη παρασίτων.

Ο τρόπος εκτροφής στοχεύει στην :

- Καλή υγεία και σωστή διαβίωση των ζώων.
- Λογική παραγωγή με χαμηλές εισροές.
- Προσαρμογή στις τοπικές συνθήκες.
- Ποιότητα των ζωικών προϊόντων.

Όλα τα ζώα της ίδιας μονάδας πρέπει να εκτρέφονται σύμφωνα με τις προδιαγραφές του κανονισμού. Υπό προϋποθέσεις, ζώα προερχόμενα από συμβατικές εκτροφές είναι δυνατό να χρησιμοποιούν τα ίδια βοσκοτόπια με τα ζώα που προέρχονται από βιολογικές εκτροφές.

Σκοπός της διατροφής είναι η διασφάλιση της ποιότητας των ζωικών προϊόντων και όχι η μεγιστοποίηση της παραγωγής. Τα ζώα πρέπει να διατρέφονται με ζωοτροφές βιολογικής καλλιέργειας οι οποίες, κατά προτίμηση, θα πρέπει να παρέχονται από την ίδια τη μονάδα.

Στις τρέχουσες συνθήκες, οι κτηνοτρόφοι είναι πιθανόν να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στον εφοδιασμό τους με βιολογικές ζωοτροφές, έτσι δίνεται η δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί και ένα ποσοστό τροφών που προέρχονται από καλλιέργειες σε μεταβατικό στάδιο ή ακόμα και από συμβατικές.

Η διατροφή των νεαρών θηλαστικών βασίζεται στο μητρικό γάλα.

Η χρήση ρυθμιστών ανάπτυξης (κοκκιδιοστατικά, αντιβιοτικά και άλλων φαρμακευτικών ή αυξητικών παραγόντων) απαγορεύεται.

Οι ζωοτροφές, οι πρώτες ύλες ζωοτροφών, τα προσθετικά των ζωοτροφών ή οτιδήποτε άλλο χρησιμοποιείται στη διατροφή των ζώων δεν πρέπει να παράγονται με τη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών ή προϊόντων που προέρχονται από τέτοιους οργανισμούς.

ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ο έλεγχος των ασθενειών των ζώων βασίζεται στην :

- Επιλογή της κατάλληλης φυλής.

- Κατάλληλη μέθοδο εκτροφής που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του κάθε ζώου.
- Χρήση υψηλής ποιότητας ζωοτροφών.
- Τακτική άσκηση των ζώων και δυνατότητα πρόσβασής τους σε βοσκοτόπους.
- Κατάλληλη πυκνότητα των ζώων έτσι ώστε να προασπιστεί η υγεία τους.

Εάν, παράλα τα προληπτικά μέτρα κάποιο ζώο αρρωστήσει ή τραυματιστεί τότε πρέπει η κατάσταση του να αντιμετωπιστεί άμεσα και αν θεωρηθεί αναγκαίο το ζώο να απομονωθεί σε κατάλληλους χώρους.

Τα κτηνιατρικά θεραπευτικά σκευάσματα που επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν είναι: φυτοθεραπευτικά (εκχυλίσματα φυτών, αποστάγματα κ.α.) ή / και ομοιοπαθητικά προϊόντα και ιχνοστοιχεία. Εφόσον, τα προϊόντα αυτά δεν είναι αποτελεσματικά, τότε χημικά αλλοπαθητικά κτηνιατρικά φάρμακα (αντιβιοτικά) μπορούν να χρησιμοποιηθούν, εφόσον η περίοδος αναμονής μεταξύ της τελευταίας χορήγησης του φαρμάκου σε ένα ζώο και της παραγωγής βιολογικών προϊόντων από το ζώο αυτό είναι διπλάσια απ' αυτήν που ορίζεται από το νόμο και σε περίπτωση που η περίοδος αυτή δεν προσδιορίζεται να ανέρχεται σε 48 ώρες.

Οι υποχρεωτικοί από τη νομοθεσία εμβολιασμοί και αποπαρασιτώσεις και υποχρεωτικά προγράμματα εξάλειψης ασθενειών διενεργούνται κανονικά.

Όταν ένα ζώο ή ομάδα ζώων υποβάλλονται σε περισσότερες των δυο ή τριών θεραπευτικών αγωγών με χημικά συνθετικά αλλοπαθητικά φάρμακα ή αντιβιοτικά εντός ενός έτους (ή περισσότερες της μίας θεραπευτικές αγωγές αν ο κύκλος της παραγωγικής τους ζωής είναι μικρότερος του χρόνου), τότε τα συγκεκριμένα ζώα και τα προϊόντα τους δεν επιτρέπεται να πωληθούν ως βιολογικά.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Ο έλεγχος και η πιστοποίηση αποτελούν βασικούς παράγοντες της διαδικασίας μετατροπής μιας μονάδας από συμβατική σε βιολογική. Ο έλεγχος που καθορίζεται από τον κανονισμό, είναι διαρκής, περιλαμβάνει όλη την παραγωγική διαδικασία,

από τις ζωοτροφές και τα βοσκοτόπια μέχρι την μεταποίηση των ζωικών προϊόντων και την τυποποίηση τους (Δημητρίου Π. 2000).

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

2.1 ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Σύμφωνα με τον ΚΑΝ. (ΕΟΚ) Νο 2092/91 κάθε επιχειρηματίας, ανεξάρτητα από το αν είναι παραγωγός, μεταποιητής ή εισαγωγέας γεωργικών προϊόντων, ο οποίος στο πλαίσιο μίας εμπορικής δραστηριότητας, θέτει στη αγορά τέτοια προϊόντα ή τρόφιμα που φέρουν στην επισήμανση τους αναφορά στο βιολογικό τρόπο παραγωγής υποχρεούται :

1. Να ικανοποιήσει αυτή την δραστηριότητά του στην Αρμόδια Αρχή του Κράτους-Μέλους και
2. Επιπλέον να υπόκειται στο καθεστώς ελέγχου που εφαρμόζει το Κράτος Μέλος.

Το κάθε Κράτος Μέλος έχει το δικαίωμα να επιλέξει μία ή περισσότερες δημόσιες υπηρεσίες για την άσκηση του ελέγχου ή / και να εγκρίνει ιδιωτικούς φορείς.

Η αρμόδια Αρχή Ελέγχου που ορίζεται από το Κράτος Μέλος εξασφαλίζει την επαλήθευση και την αντικειμενικότητα των ελέγχων που πραγματοποιούν οι οργανισμοί ελέγχου. Έτσι κανένα προϊόν βιολογικής γεωργίας δεν είναι δυνατόν να τεθεί σε εμπορεία με τέτοιες ενδείξεις πριν τον έλεγχο και τη σχετική πιστοποίηση.

Ο κανονισμός παραθέτει λεπτομερέστατα τους τρόπους διενέργειας του ελέγχου καθώς και τις απαιτήσεις τις οποίες πρέπει να πληρούν όλοι οι επιχειρηματίες και που φυσικά αφορούν τόσο τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, τις μονάδες μεταποίησης και συσκευασίας όσο και τους εισαγωγείς προϊόντων βιολογικής γεωργίας από Τρίτες Χώρες.

Σήμερα λειτουργούν στη χώρα μας τρεις οργανισμοί ελέγχου και πιστοποίησης που είναι οι εξής :

- BIOΕΛΑΣ Α.Ε. : Το ινστιτούτο Ελέγχου Βιολογικών προϊόντων Α.Ε. Ιδρύθηκε το 2001. αποτελεί τη συνέχεια του Συλλόγου Οικολογικής

Γεωργίας (ΣΟΓΕ) που ιδρύθηκε το 1985 και εγκρίθηκε το 1993 ως Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης.

© ΔΗΩ : Ο Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων «ΔΗΩ» ιδρύθηκε το 1993, ως αστική μη κερδοσκοπική εταιρία, όταν επικυρώθηκε και στην Ελλάδα η κοινοτική νομοθεσία 2092/91. διαπιστεύεται ήδη από το 2001 σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρότυπο EN 45011 και είναι από τους ελάχιστους Οργανισμούς στην Ευρώπη που διαπιστεύτηκαν σύμφωνα με τα πρότυπα USDA και CAQ αντίστοιχα, των Υπουργείων Γεωργίας ΗΠΑ και Καναδά, ισχυροποιώντας την αξιοπιστία των ελληνικών βιολογικών προϊόντων με σήμα ΔΗΩ τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού.

© ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ : Ο Πιστοποιητικός Οργανισμός Βιολογικών Προϊόντων «ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ» ιδρύθηκε το 1994 με έδρα την Αλεξάνδρεια Ημαθίας, για να ελέγχει και πιστοποιεί βιολογικά προϊόντα, αλλά συγχρόνως να προάγει την οικολογική γεωργία, ανάπτυξη και αντίληψη.

(Ηλιόπουλος Α. 1993)

2.2 ΕΜΠΟΡΙΑ -ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Τα βιολογικά προϊόντα για να εδραιωθούν στην αγορά, ακόμα και σε κόσμο που τώρα αρχίζει να αποκτά οικολογική συνείδηση, πρέπει να αγωνιστούν σκληρά. Γι ' αυτό ακριβώς το λόγο οι πρωτοπόροι βιοκαλλιεργητές δημιούργησαν το δικό τους

κλειστό κύκλωμα, από την παραγωγή μέχρι την κατανάλωση. Η μικροαγορά όμως αυτή, δύσκολα θα μπορέσει να ανταποκριθεί στη μελλοντική προοπτική της βιολογικής γεωργίας.

Για να βγουν λοιπόν τα βιολογικά προϊόντα από το περιθώριο, πρέπει να διεισδύσουν στη συμβατική αγορά, που στην εποχή μας συμβολίζεται από τα Super Market. Πρέπει δηλαδή να μπουν σε ένα κόσμο εχθρικό και να δημιουργήσουν μια νέα εντελώς διαδικασία προκειμένου να πείσουν τους μεταποιητές, τους διανομείς, τους λιανοπωλητές για να δημιουργήσουν νέα τμήματα καταναλωτών.

Διακρίνουμε 4 τύπους αγοραστικής συμπεριφοράς των καταναλωτών βιολογικών προϊόντων:

α) Βιομαχητικός : ευαίσθητος σε θέματα υγείας και περιβάλλοντος, ψάχνει για το προϊόν, είναι ενημερωμένος και η τιμή, η ποιότητα και η παρουσίαση περνούν σε δεύτερη μοίρα. Η αγορά -στόχος των βιομαχητικών έχει για τους παραγωγούς βιολογικών προϊόντων, το πλεονέκτημα να ανταποκρίνεται ως πελατεία σίγουρη, σταθερή, εύκολη, λίγο ευαίσθητη στην κρίση. Αποτελεί ασθενές δυναμικό και μάλιστα διάσπαρτο γεωγραφικά.

β) Παραδοσιακός : Ευαίσθητος στη γεύση και την αυθεντικότητα, αδυναμία στα παλιά, ενδιαφέρεται για προϊόντα παραδοσιακά, ποιότητας με μεγιστοποίηση της ικανοποίησης των αναγκών του. Τα βιολογικά προϊόντα, τα οποία θεωρεί μέσα στα πλαίσια της αντίληψης της επιστροφής στον παλαιό τρόπο γεωργίας.

γ) Διαιτητικός : Ανήσυχος για την υγεία του, επηρεασμένος από τις διάφορες ιατρικές έρευνες χρησιμοποιεί θεραπευτικά προϊόντα, προϊόντα που υπόσχονται υγεία και νεότητα και έχουν την ανάγκη συμβουλών και πληροφόρησης.

δ) Καινούργιος : Παρουσιάζει ευαισθησία στη γεύση, ανησυχία για το περιβάλλον και φροντίζει για την υγεία του και τη φυσική του κατάσταση. Ευαισθητοποιείται στη μόλυνση και αγωνίζεται για την οικολογία. Αναζητεί τη γεύση, την ποιότητα και την ευχαρίστηση.

Η επίλυση συνεπώς του θέματος της περιθωριοποίησης των βιολογικών προϊόντων προϋποθέτει τη διείσδυσή τους στην συμβατική αγορά, η οποία ταυτίζεται στην εποχή μας με το Super Market. Εκτός όμως από αυτά υπάρχουν και καταστήματα πώλησης βιολογικών προϊόντων, καθώς και η απευθείας πώληση από τον ίδιο τον βιοκαλλιεργητή.

Τα Super Market πωλούν τόσο νωπά όσο και τυποποιημένα προϊόντα και μέσα στο κατάστημα υπάρχουν ειδικοί ξεχωριστοί χώροι, τόσο στο οπωροπωλείο, όσο και στο τμήμα τυποποιημένων προϊόντων, όπου πωλούνται τα βιολογικά προϊόντα. Μεγάλες εμφανείς πινακίδες οριοθετούν και πληροφορούν τους καταναλωτές για τα βιολογικά προϊόντα. Ενημερωτικά φυλλάδια, τα οποία διανέμονται δίνουν περισσότερες πληροφορίες στους πελάτες που επιζητούν ποιοτικά βιολογικά προϊόντα. Η ετικέτα του κάθε βιολογικού προϊόντος αποτελεί σοβαρή εγγύηση για την πιστοποίησή τους (Καραμαούνα Φ. 2002).

2.3 ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΣΩΣΤΑ ΤΙΣ ΕΤΙΚΕΤΕΣ

- Όλα τα βιολογικά προϊόντα πρέπει να φέρουν στην ετικέτα τους το σήμα πιστοποίησης, το όνομα παραγωγού, το μεταποιητή εφόσον υπάρχει, τον τόπο παραγωγής, αλλά και κάθε άλλο στοιχείο που προσδιορίζει την «ταυτότητα» του προϊόντος.
- Τα συστατικά του προϊόντος πρέπει να αναφέρονται κατά σειρά βάρους ή σε ποσοστά σε σχέση με το συνολικό προϊόν.
- Στη λίστα των συστατικών περιλαμβάνονται όλες οι ουσίες που χρησιμοποιήθηκαν στην παραγωγή του προϊόντος και είναι παρούσες στο τελικό προϊόν.
- Επίσης, αναλόγως του είδους του τροφίμου, αναγράφονται υποχρεωτικά κάποιες πληροφορίες όπως καθορίζονται από τον Κώδικα Τροφίμων και Ποτών. Στο ελαιόλαδο, λόγω χάρη, πρέπει να αναγράφεται ο βαθμός οξύτητας και στο γάλα οι βιταμίνες και τα μέταλλα που προσδίδει στον οργανισμό.
- Προϊόν που αναφέρει ότι είναι βιολογικό **χωρίς** να φέρει σφραγίδα πιστοποίησης, **δεν είναι βιολογικό.**

2.4 ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΑΞΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Όσον αφορά την ποιότητα των βιολογικών γεωργικών προϊόντων για την οποία ενδιαφέρεται ο καταναλωτής, η σύγκριση μεταξύ των δυο συστημάτων παραγωγής, όταν πρόκειται για υπολείμματα φυτοφαρμάκων στα προϊόντα, είναι σχετικά εύκολη.

Είναι κατανοητό όταν ένα προϊόν που δεν ψεκάστηκε με κανένα είδος φυτοφαρμάκου, σε σύγκριση με το ίδιο προϊόν ή αγρό όπου εφαρμόστηκαν ψεκασμοί και μάλιστα σε μεγάλο αριθμό, θα είναι απαλλαγμένο από τα μυκητοκτόνα και παρασιτοκτόνα άρα και ποιοτικά ανώτερο. (Wilkins and Hillers, 1994). Υπάρχουν όμως περιπτώσεις, (είναι βέβαια πολύ σπάνιες,) κατά τις οποίες ανιχνεύονται υψηλές συγκεντρώσεις φυτοφαρμάκων και στα βιολογικά προϊόντα. Αν εξαιρέσουμε την περίπτωση του δόλου από επιτήδεια άτομα, η αιτία αυτού δεν βρίσκεται στο σύστημα της παραγωγής, αλλά σε κάποιον άλλο παράγοντα (π.χ. ψεκασμό αέρος σε συμβατικά κτήματα, ισχυρός άνεμος την ώρα του ψεκασμού από συμβατικούς παραγωγούς, κ.τ.λ.) (Σιδηρά Ν. 2001).

Σχετικά με την περιεκτικότητα σε ανόργανα θρεπτικά συστατικά (π.χ. κάλιο, μαγνήσιο, ασβέστιο, βιταμίνες, κ.τ.λ.) αναμένεται τις περισσότερες των περιπτώσεων τα προϊόντα της βιολογικής παραγωγής να υπερέχουν των αντίστοιχων της συμβατικής γιατί αυτά περιέχουν λιγότερο νερό, γεγονός που συνεπάγεται με τη σειρά του υψηλότερο ποσοστό σε στερεά υλικά και σε μεταλλικά άλατα.

Φρούτα και λαχανικά της βιολογικής γεωργίας διακρίνονται από υψηλότερα ποσοστά διαλυτών στερεών, και είναι αυτό το χαρακτηριστικό που κατά κύριο λόγο δικαιολογεί την παρατηρούμενη αυξημένη περιεκτικότητά τους σε θρεπτικά συστατικά (σχήμα 1.).

Πολλές σχετικές μελέτες έχουν διαπιστώσει υψηλότερες συγκεντρώσεις μεταλλικών στοιχείων και ιχνοστοιχείων (καλίου, φωσφόρου, ασβεστίου, ψευδαργύρου, σιδήρου, χαλκού και μαγγανίου) σε φρούτα και λαχανικά βιολογικής καλλιέργειας σε σύγκριση με τα προϊόντα που καλλιεργήθηκαν με συμβατικές μεθόδους λίπανσης (σχήμα 2 - 3, 6 - 15).

Αρκετές μελέτες έχουν καταλήξει ότι τα τρόφιμα της βιολογικής γεωργίας πλεονεκτούν σε βιταμίνη C, γιατί έχει βρεθεί ότι η ευρεία χρήση αζωτούχων λιπασμάτων στην καλλιέργεια πολλών φρούτων και λαχανικών (σπανακιού, ντομάτας, καρότου, πατάτας, εσπεριδοειδών κ.τ.λ.) οδηγεί σε μείωση των ποσοστών της βιταμίνης αυτής. (σχήμα 4.).

Επίπεδα ορισμένων θρεπτικών ουσιών, ειδικά της βιταμίνης C, μερικά μέταλλα και πολυφαινόλες (που είναι φυσικοί αντιοξειδωτικοί παράγοντες και βοηθούν το

ανοσοποιητικό σύστημα) είναι υψηλότερα στις βιολογικές καλλιέργειες κατά 6 % ως 100 %. Σε χημική ανάλυση τροφίμων βρέθηκαν 52% περισσότερο ασκορβικό οξύ ή αλλιώς βιταμίνη C σε καλαμπόκι βιολογικής καλλιέργειας από αυτό μιας συμβατικής. Οι πολυφαινόλες ήταν επίσης σε υψηλότερο ποσοστό στα βιολογικά από ότι στα συμβατικά φρούτα και λαχανικά. Υψηλότερα επίπεδα πολυφαινολών βρέθηκαν σε βιολογικά ροδάκινα και αχλάδια, και περίπου 8% περισσότερη βιταμίνη C στα βιολογικά ροδάκινα. Τα αποτελέσματα των μελετών δεν είναι δυνατόν να γενικευθούν, επειδή τα επίπεδα βιταμίνης C στα φρούτα και λαχανικά επηρεάζονται και από άλλους παράγοντες, πέραν του τρόπου λίπανσης και συγκεκριμένα από τον τύπο εδάφους και το κλίμα.

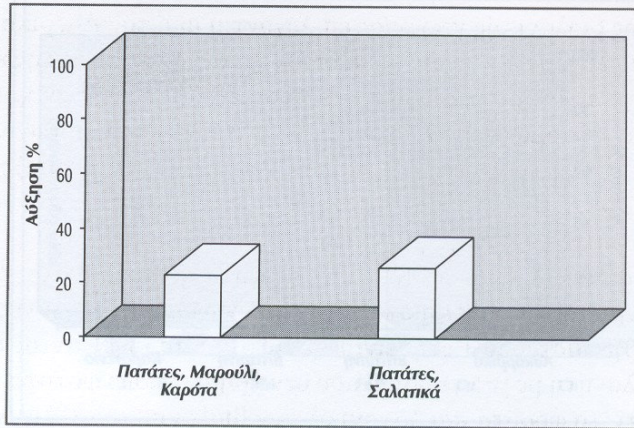
Αναφορικά με το περιεχόμενο των προϊόντων της βιολογικής γεωργίας σε άλλες βιταμίνες, αυξημένη περιεκτικότητα των προϊόντων σε καροτένια, θειαμίνη και ριβοφλαβίνη έχει διαπιστωθεί σε ορισμένα λαχανικά που καλλιεργήθηκαν χωρίς συμβατικά λιπάσματα αλλά οι διαφορές αυτές δεν έχουν επιβεβαιωθεί από όλες τις σχετικές μελέτες (σχήμα 4).

Σε σχέση με την περιεκτικότητα των προϊόντων της βιολογικής γεωργίας σε πρωτεΐνες και απαραίτητα αμινοξέα, αυξημένες περιεκτικότητες έχουν παρατηρηθεί στις πατάτες και ορισμένα πράσινα λαχανικά αλλά όχι στα δημητριακά) (σχήμα 5). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι αδύνατο να γίνει αξιόπιστη σύγκριση μεταξύ των αποτελεσμάτων διαφορετικών μελετών γιατί είναι πολλές οι παράμετροι, πέραν της μεθόδου καλλιέργειας, που επηρεάζουν την θρεπτική αξία των προϊόντων. Παράμετροι που είναι δύσκολο να ελεγχθούν περιλαμβάνουν τον τύπο του εδάφους, το κλίμα, τον τύπο του οργανικού υλικού που χρησιμοποιείται στη λίπανση, τις ημερομηνίες φύτευσης και συγκομιδής και την παρουσία ασθενειών και εντόμων π.χ. προϊόντα συμβατικής καλλιέργειας που πωλούνται σε λαϊκές αγορές ή κοντά στον τόπο παραγωγής είναι συχνά περισσότερο θρεπτικά (φρέσκα) από τα ίδια τρόφιμα όταν διατίθενται στα super market (Ζαμπέλας, Α., Ματάλα 1998).

Σχήμα 1.
Ποσοστιαία αύξηση
ξηρής ουσίας
σε προϊόντα
βιολογικής
καλλιέργειας σε σχέση
με αντίστοιχα
συμβατικής
καλλιέργειας.

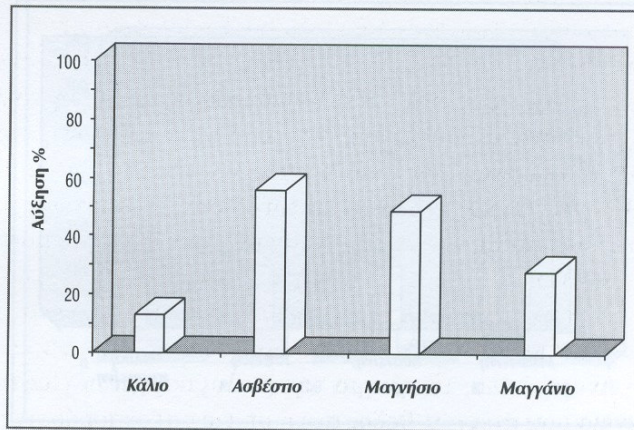
Sci Aliments 1982, 2: 203-205.

Qual Plant Foods Hum Nutr
1974, 23: 333-358.

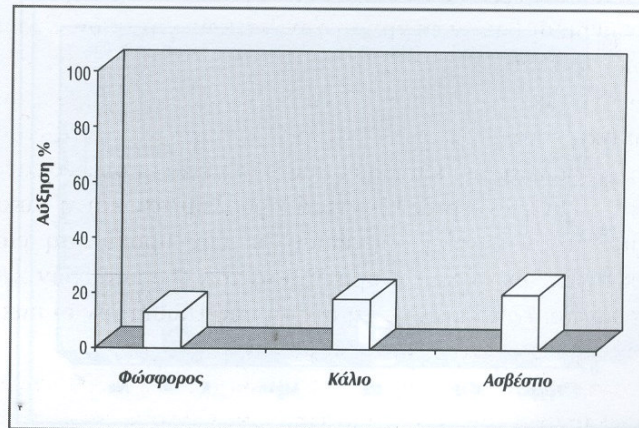

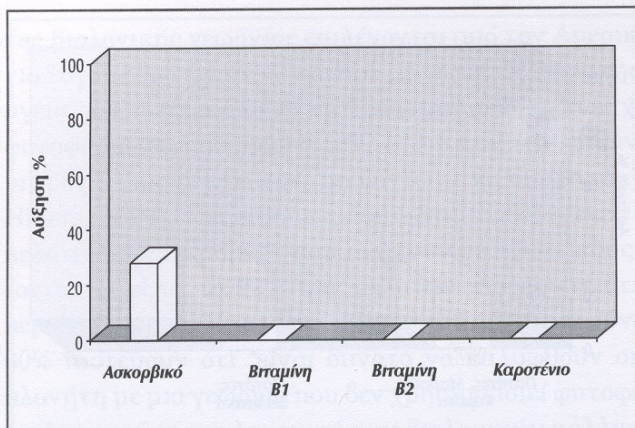
Σχήμα 2.
Ποσοστιαία αύξηση
περιεκτικότητας
σε μέταλλα πατατών
βιολογικής καλλιέργειας
σε σχέση με πατάτες
συμβατικής
καλλιέργειας.

Cah Nutr Diet 1984, 19:
331-339.

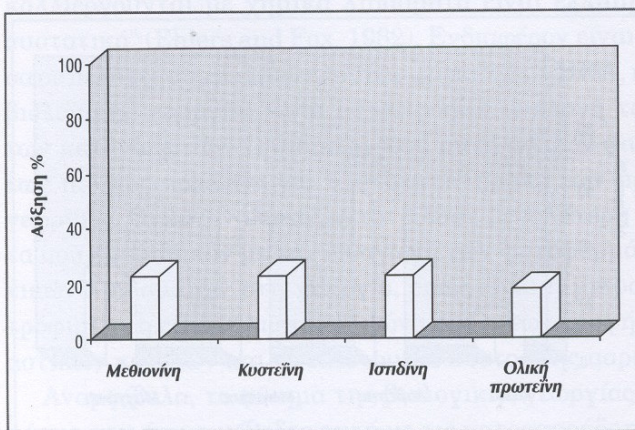
Σχήμα 3.
Ποσοστιαία αύξηση
περιεκτικότητας
σε μέταλλα πατατών,
μαρουλιού και καρότων
βιολογικής καλλιέργειας
σε σχέση με αντίστοιχα
προϊόντα συμβατικής
καλλιέργειας.

Σχήμα 4.
Ποσοστιαία αύξηση περιεκτικότητας σε βιταμίνες πατατών και λαχανικών βιολογικής καλλιέργειας σε σχέση με τα αντίστοιχα προϊόντα συμβατικής καλλιέργειας.

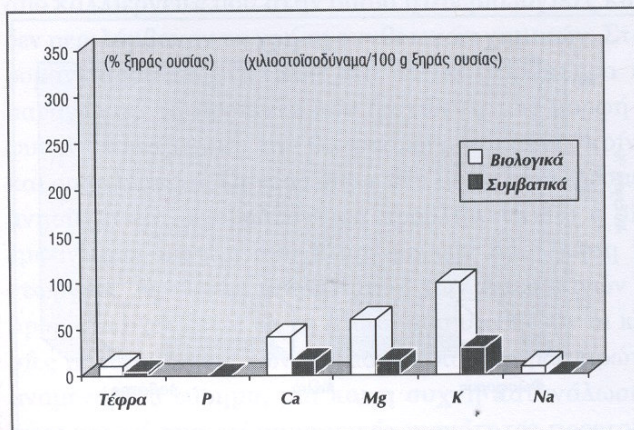
Sci Aliments 1990, 10: 633-6

Σχήμα 5.
Ποσοστιαία αύξηση περιεκτικότητας σε αμινοξέα σε πατάτες και λαχανικά βιολογικής καλλιέργειας σε σχέση με αυτά τα προϊόντα συμβατικής καλλιέργειας.

Sci Aliments 1982, 2: 203-20

Qual Plant Foods Hum Nutr 1974, 23: 333-358.

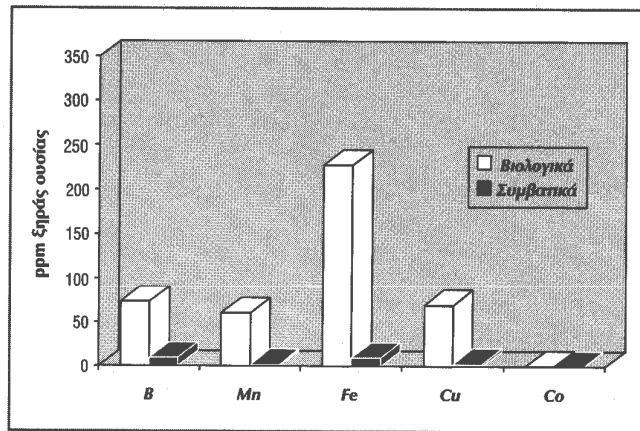

Σχήμα 6.
Περιεκτικότητα σε ιχνοστοιχεία σε φασόλια βιολογική και συμβατικής καλλιέργειας.

Firman E Baer Report, Rutgers Uni, 1984.

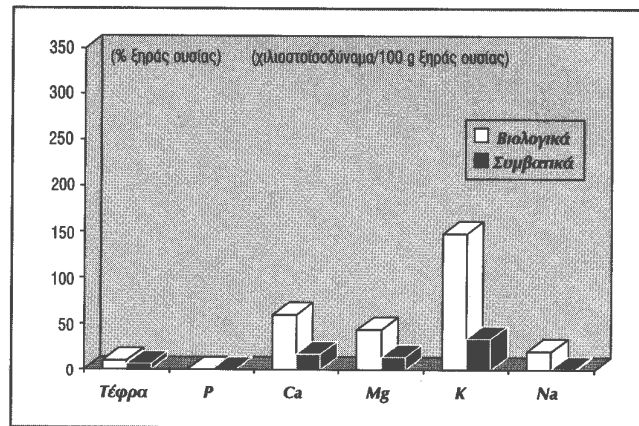
Σχήμα 7.
Περιεκτικότητα
σε ιχνοστοιχεία
σε φασόλια βιολογικής
και συμβατικής
καλλιέργειας.

Firman E Baer Report, Rutgers
Uni, 1984.

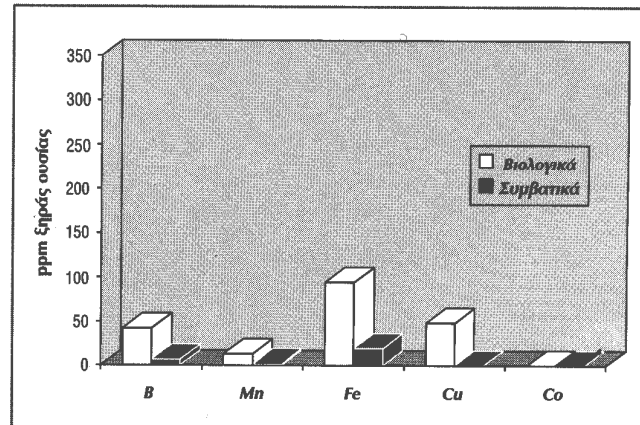
Σχήμα 8.
Περιεκτικότητα
σε ιχνοστοιχεία
σε λάχανα βιολογικής
και συμβατικής
καλλιέργειας.

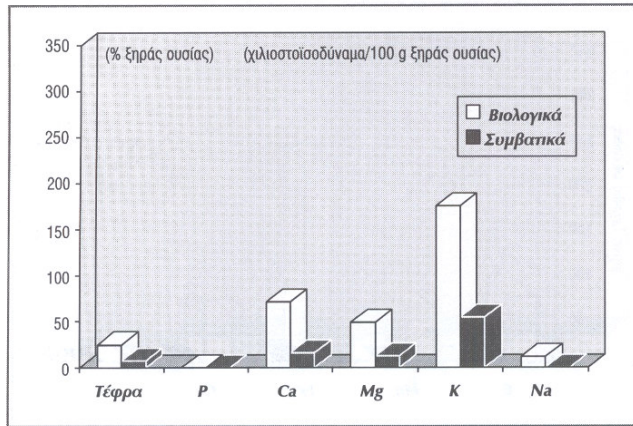
Firman E Baer Report, Rutgers
Uni, 1984.

Σχήμα 9.
Περιεκτικότητα
σε ιχνοστοιχεία
σε λάχανα βιολογικής
και συμβατικής
καλλιέργειας.

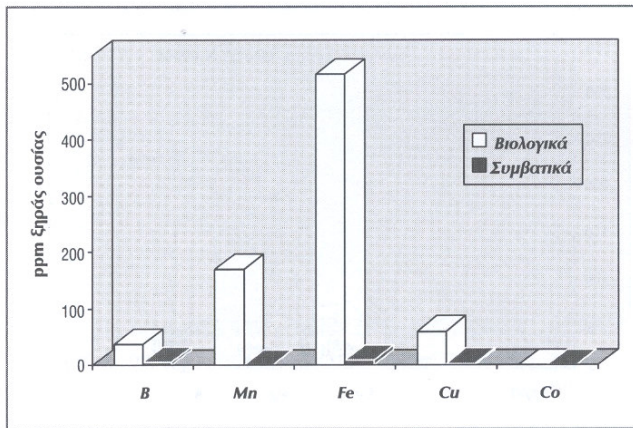
Firman E Baer Report, Rutgers
Uni, 1984.

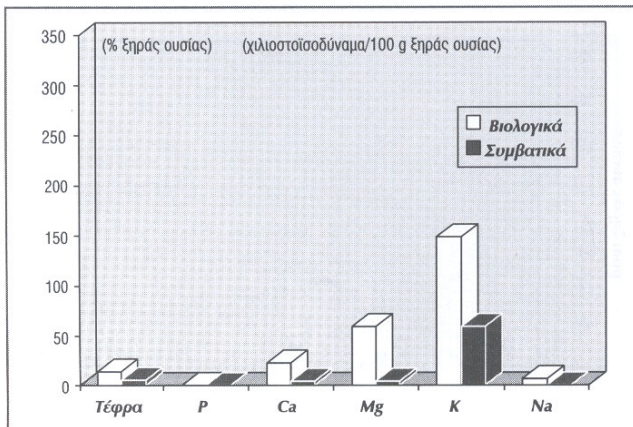
Σχήμα 10.
Περιεκτικότητα σε ιχνοστοιχεία σε μαρούλια βιολογικής και συμβατικής καλλιέργειας.

Firman E Baer Report, Rutgers Uni, 1984.

Σχήμα 11.
Περιεκτικότητα σε ιχνοστοιχεία σε μαρούλια βιολογικής και συμβατικής καλλιέργειας.

Firman E Baer Report, Rutgers Uni, 1984.

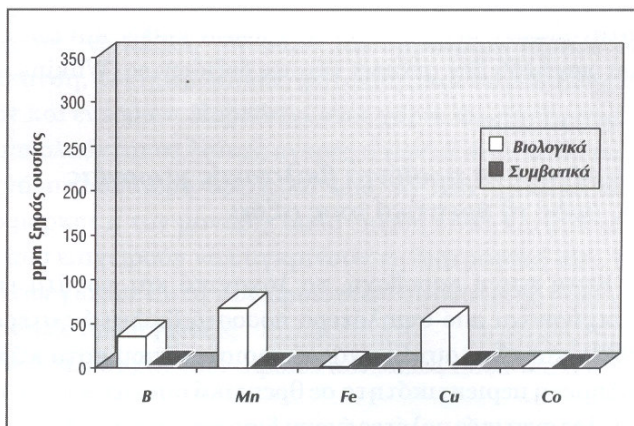

Σχήμα 12.
Περιεκτικότητα σε ιχνοστοιχεία σε ντομάτες βιολογικής και μη βιολογικής καλλιέργειας.

Firman E Baer Report, Rutgers Uni, 1984.

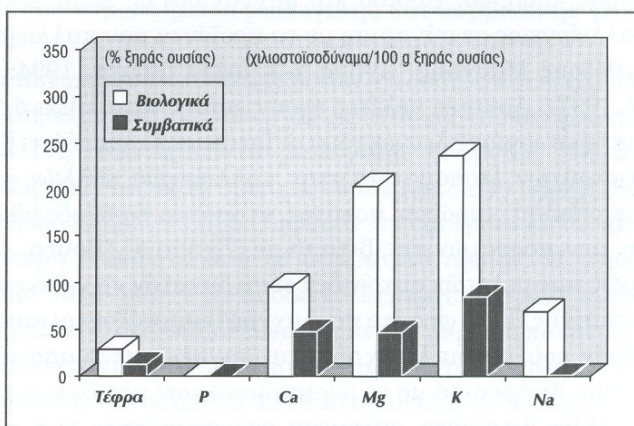
Σχήμα 13.
Περιεκτικότητα
σε ιχνοστοιχεία
σε ντομάτες βιολογικής
και συμβατικής
καλλιέργειας.

*Firman E Baer Report, Rutgers
Uni, 1984.*

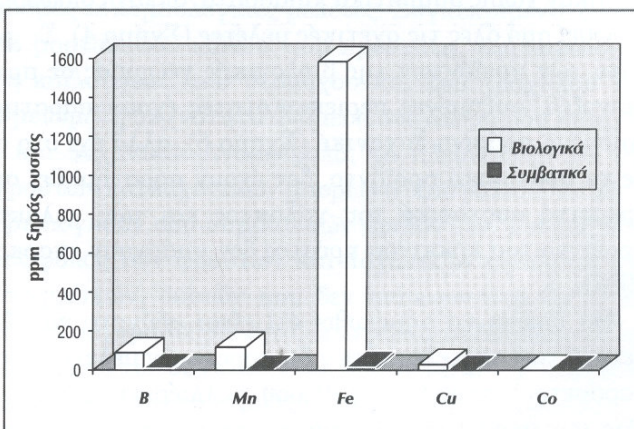
Σχήμα 14.
Περιεκτικότητα
σε ιχνοστοιχεία
σε σπανάκια βιολογικής
και συμβατικής
καλλιέργειας.

*Firman E Baer Report, Rutgers
Uni, 1984.*

Σχήμα 15.
Περιεκτικότητα
σε ιχνοστοιχεία
σε σπανάκια βιολογικής
και συμβατικής
καλλιέργειας.

*Firman E Baer Report, Rutgers
Uni, 1984.*

(Ζαμπέλας, Α. και Α. Ματάλα, 1998)

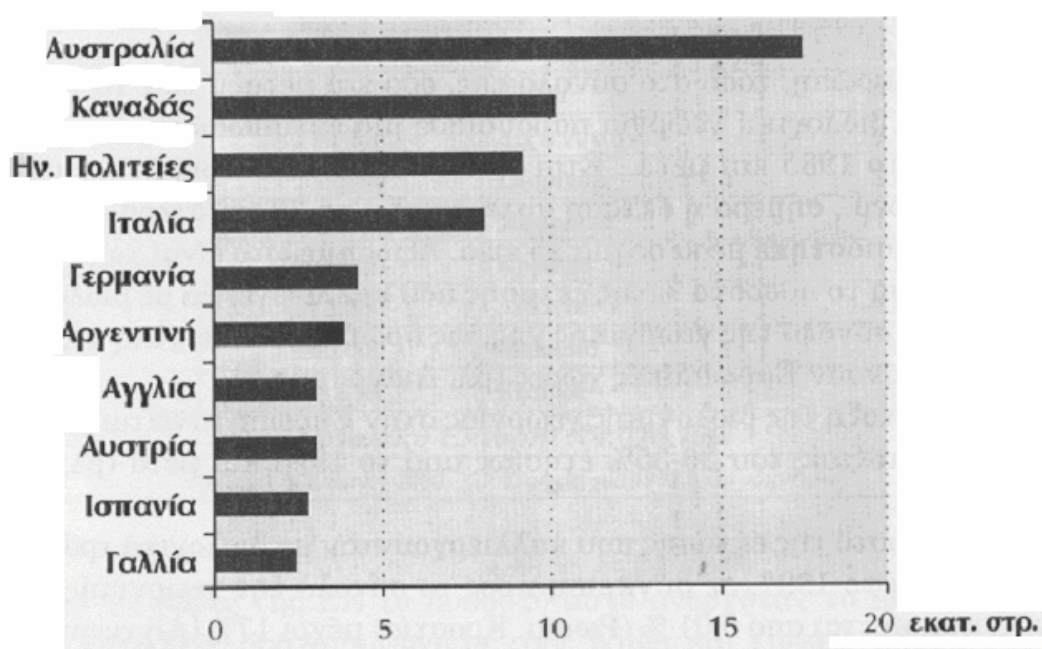
3.1 Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Οι περιοχές της γης όπου υπάρχει η μεγαλύτερη έκταση που καλλιεργείται επίσημα με αναγνωρισμένο βιολογικό τρόπο είναι :

- Η Ευρώπη με περίπου 30 εκ. στρέμματα,
- Η Β. Αμερική (Ηνωμένες Πολιτείες και Καναδάς) με 20 εκ. στρέμματα,
- Η Αυστραλία με 17 εκ. στρέμματα,

όπως φαίνεται στο διάγραμμα 1.

Διάγραμμα 1. Οι 10 σημαντικότερες χώρες με βάση την καλλιεργούμενη έκταση με βιολογικό τρόπο (Πηγή: SÖL Survey 2000).

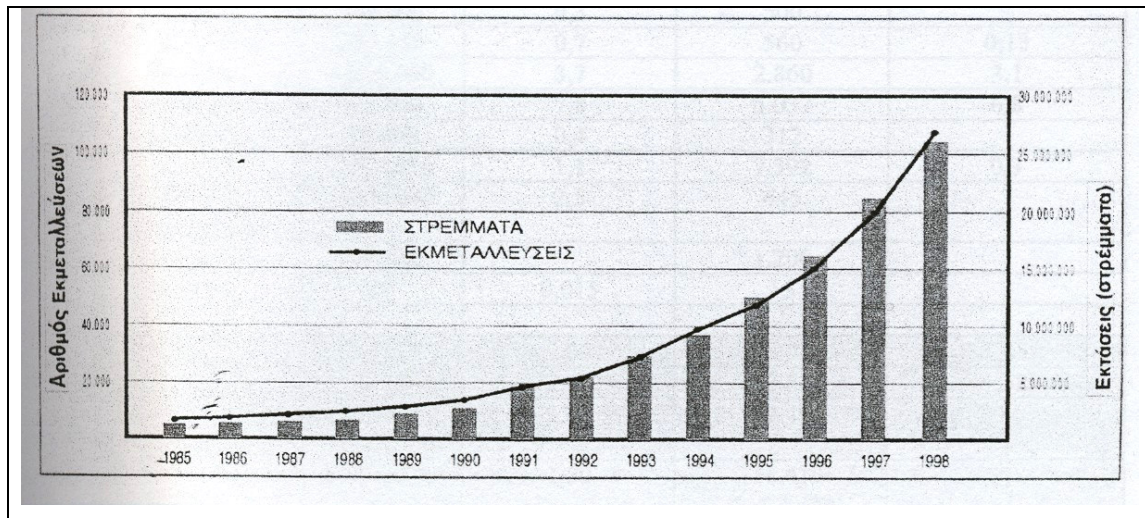

(Ζωιόπουλος Π. και Παπαθεοδώρου Α.2000).

3.2 Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την δεκαετία 1987-1997 δεκαπλασιάστηκαν οι εκτάσεις των αγροκτημάτων που καλλιεργούνται με τις αρχές της βιολογικής γεωργίας. (διάγραμμα 2.)

Διάγραμμα 2. Η εξέλιξη της βιολογικής γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

(Σγούρος Σ. και Λάσκαρη Φ. 2000).

Στη ραγδαία ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας, καθοριστικό ρόλο έπαιξαν κυρίως:

- Η έντονη παρουσία των κινημάτων για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Η ανάπτυξη καλύτερης και αποδοτικότερης τεχνογνωσίας στον τομέα των βιολογικών προϊόντων.
- Η θέσπιση ενιαίας νομοθεσίας και κοινών προδιαγραφών για την παραγωγή τους σε όλες τις χώρες της Ε.Ε.
- Η παροχή οικονομικών κι άλλων κινήτρων στους υποψήφιους και στους ήδη παραγωγούς των συγκεκριμένων προϊόντων.
- Η ενίσχυση των τεχνικών ενημέρωσης και τα εκπαιδευτικά προγράμματα παραγωγών και καταναλωτών που χρησιμοποιούν ορισμένες χώρες.
- Τα οργανωμένα δίκτυα παραγωγών και μεταπωλητών.
- Τα διατροφικά «σκάνδαλα» που αφορούν τις συμβατικές τροφές.

Έρευνες έχουν δείξει ότι η βιολογική γεωργία εξασκείται σε σχεδόν όλες τις χώρες του κόσμου, και το μερίδιό της σε γεωργική γη και αγροκτήματα αυξάνεται παντού.

Σε επίπεδο των 15 χωρών της Ε.Ε., πιστοποιημένη βιολογική και σε μετατροπή περιοχή, αυξήθηκε από 0,7 εκατομμύρια εκτάρια το 1993, σε 3,3 εκατομμύρια εκτάρια το 1999, το οποίο σημαίνει ότι το 1999 το 2,6 % της χρησιμοποιημένης γεωργικής περιοχής εκτιμάται ότι καλλιεργείται υπό οργανικές συνθήκες. Οι μελέτες για το 2000 δείχνουν μια περαιτέρω αύξηση της οργανικής περιοχής από 0,5 εκατομμύρια εκτάρια σε 3.8.

Το 1999, σε απόλυτη αξία, η Ιταλία είχε τη μεγαλύτερη βιολογική περιοχή με σχεδόν 1 εκατομμύριο εκτάρια, ακολουθούμενη από την Γερμανία με 0,45. το Ηνωμένο Βασίλειο 0,4, την Ισπανία 0,35, και την Αυστρία 0,3 εκατομμύρια εκτάρια.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι εκτάσεις των κτημάτων στην Ευρώπη.

Πίνακας 3.1				
Η βιολογική γεωργία στην Ευρώπη (Ε.Ε., χώρες υπό ένταξη, χώρες ΕΦΤΑ)				
ΧΩΡΑ	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό επί καλλιεργούμενης έκτασης	Αριθμός βιολογικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων	Ποσοστό επί του συνόλου των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
Βέλγιο	113.500	0,9	550	0,9
Δανία	1.603.690	6,0	3.029	5,2
Γερμανία	4.163.180	2,4	9.209	1,8
Εσθονία	52.910	0,3	90	0,2
Φιλανδία	1.370.000	6,3	5.200	6,1
Γαλλία	2.348.000	0,8	6.500	1,0
Ελλάδα	158.480	0,47	4.231	0,48
Ηνωμένο Βασίλειο	2.915.380	1,8	1.356	0,7
Ιρλανδία	287.040	0,5	887	0,5
Ισλανδία	25.000	0,6	33	0,8
Ιταλία	7.880.700	5,3	43.698	1,8
Λιχτεστάϊν	6.600	17,0	35	16,0

Λουξεμβούργο	10.020	0,8	29	1,1
Ολλανδία	229.970	1,2	1.216	1,2
Νορβηγία	187.470	1,8	1.818	2,3
Αυστρία	2.879.000	8,4	20.207	8,94
Πολωνία	100.000	0,3	500	
Πορτογαλία	295.330	0,7	560	0,13
Σουηδία	1.270.000	3,7	2.860	3,1
Ελβετία	831.000	7,8	5.037	6,8
Σλοβενία	30.000	0,4	312	
Ισπανία	2.694.650	1,1	7.392	0,3
Τσέχικη Δημοκρατία	100.000	2,5	445	
Ουγγαρία	300.000		1.200	
Κύπρος	30	0,015	15	
E.E.	28.218.950	2,08	106.924	1,45
E.E. + EFTA	29.268.890	2,10	113.847	1,52
E.E. + χώρες υπό ένταξη	29.702.160	1,78	109.496	
E.E. + EFTA + χώρες υπό ένταξη	30.752.100	1,80	116.419	
Πηγή : Έρευνα SOL Ιανουάριο 2000				

E.F.T.A. : European Free Trade Association (Ελβετία, Νορβηγία, Ισλανδία, Γροιλανδία, Λίχτενστάιν.)

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Το 1998 οι πιστοποιημένες γαλακτοκομικές αγελάδες των 15 χωρών της Ε.Ε. αριθμούσαν 280.000 ζώα. Ωστόσο μόνο τρία Κράτη Μέλη είχαν ένα σημαντικό μερίδιο πιστοποιημένων ζώων, Αυστρία 14,2%, Δανία 7,4% και Σουηδία 4,6%. Διαθέσιμα στοιχεία από προηγούμενες χρονιές δείχνουν την αύξηση που σημειώνεται:

- Στη Δανία αυξήθηκε από 8.272 πιστοποιημένες γαλακτοκομικές αγελάδες το 1993 σε 50.000 το 1998.
- Στη Ολλανδία από 4.034 πιστοποιημένες αγελάδες το 1994 αυξήθηκαν σε 9.541 ζώα το 1998.
- Το 1998, τα πιστοποιημένα χοιρινά των 15 χωρών της Ε.Ε. αριθμούσαν τις 230.000 ζώα.
- Το 1998, ο πιστοποιημένος αριθμός πουλερικών των 15 χωρών της Ε.Ε. αριθμούσε περισσότερο από 7 εκατομμύρια του συνόλου. Η Γαλλία κατατασσόμενη πρώτη με 4,6 εκατομμύρια

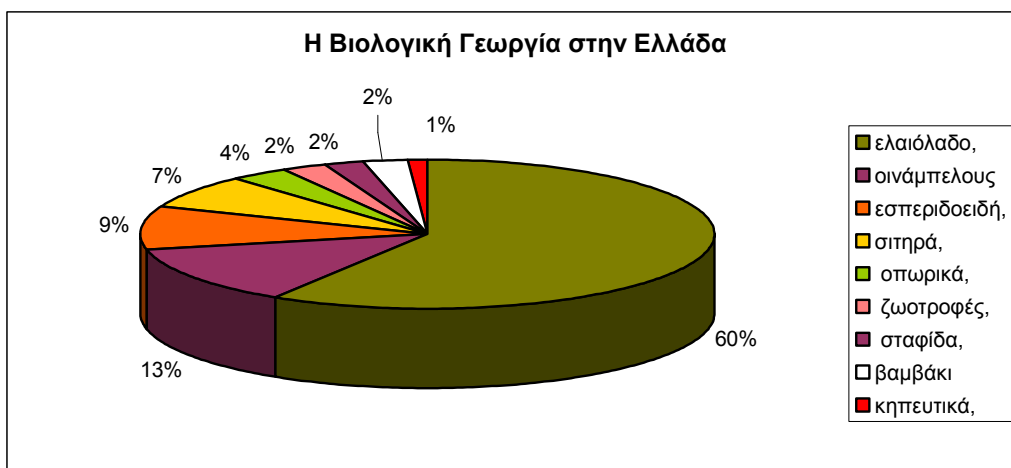
Τα πιστοποιημένα αιγοπρόβατα των 15 χωρών της Ε.Ε. αριθμούσαν 4.010.000 ζώα. Σε αντίθεση με άλλα ζώα, το μερίδιο των πιστοποιημένων προβάτων και κατσικιών, αυξήθηκε ελάχιστα με την πάροδο του χρόνου.

(Council Regulation (EEC) No 2092/91 2000).

3.3 Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η χώρας μας θεωρείται ιδανικός τόπος για παραγωγή βιολογικών προϊόντων αλλά, παρά την αύξηση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, βρίσκεται στην τελευταία θέση της Ε.Ε., σε ότι αφορά το ποσοστό που κατέχουν οι βιολογικές καλλιέργειες (λιγότερο από 1% επί του συνόλου της καλλιεργήσιμης γης), παρότι η κατανάλωση βιολογικών προϊόντων στην εγχώρια αγορά αυξήθηκε κατά 25% μέσα σε λίγα χρόνια. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας, η βιολογική γεωργία στην Ελλάδα αφορά:

- ο 50% το ελαιόλαδο,
- ο 11% τους οινάμπελους
- ο 8% τα εσπεριδοειδή,
- ο 6% τα σιτηρά,
- ο 3% τα οπωρικά,
- ο 2% τις ζωοτροφές,
- ο 2% τη σταφίδα,
- ο 2% το βαμβάκι
- ο και 1% τα κηπευτικά,

Ενώ οι πρώτοι πέντε νομοί σε βιολογικές καλλιέργειες είναι οι νομοί:

- ο Λακωνίας,
- ο Αχαΐας,
- ο Λέσβου,
- ο Βοιωτίας
- ο και Μεσσηνίας

(Σγούρος Σ. et al 2003).

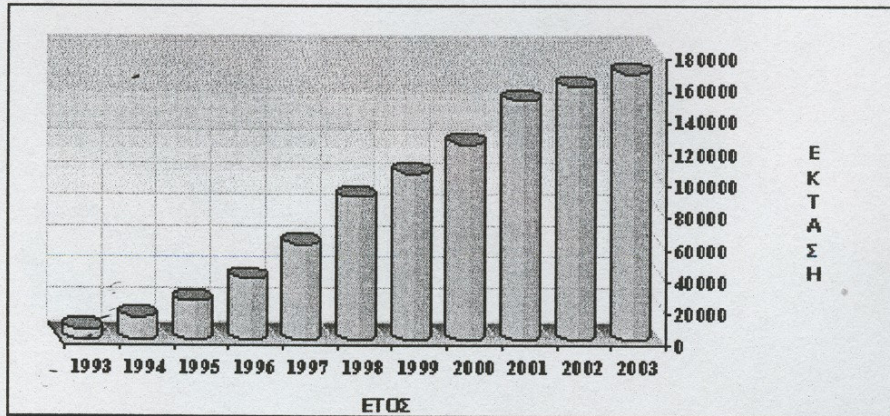
Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής Ελληνικών βιολογικών προϊόντων εξάγεται. Για παράδειγμα, από τα περίπου 3.000 στρέμματα ελιάς, αμπέλου και εσπεριδοειδών που καλλιεργούνται στην Κρήτη, το 90% των προϊόντων τους εξάγεται σε χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής.

Η μεγαλύτερη αύξηση των εκτάσεων της βιολογική γεωργίας παρατηρείται για τα έτη 1994 μέχρι και το 2000 και την κύρια επίδραση φαίνεται πως έπαιξε ο ΚΑΝ. 2078/92 της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορά της επιδοτήσεις για τη παραγωγή βιολογικών προϊόντων.

Πίνακας 3.2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΣΤΗ ΕΛΛΑΔΑ.

ΕΤΟΣ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (στρ.)	ΑΥΞΗΣΗ %	ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ (ΣΤΡ.)	ΑΥΞΗΣΗ %	ΑΥΤΟΦΥΗ ΦΥΤΑ
1993	5.905	-	-	-	-
1994	13.430	127%	-	-	-
1995	23.540	75%	-	-	-
1996	37.670	60%	-	-	-
1997	59.278	57%	-	-	-
1998	88.823	50%	-	-	-
1999	103.791	18%	11.926	-	-
2000	122.089	14%	30.000	152%	-
2001	149.643	23%	563.994	1780%	-
2002	158.511	6%	1.049.581	86%	-
2003	166.725	5%	1.265.179	23%	27.095

Πηγή : Υπουργείο Γεωργίας

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Από το 1999 αρχίζουν να εμφανίζονται και οι εκτάσεις των βοσκοτόπων, καθώς ξεκίνησε και η βιολογική κτηνοτροφία στη χώρα μας που ακόμη διανύει τα πρώτα της στάδια. Μπορούμε να παρατηρήσουμε από τον πίνακα 3.2 όπου καταγράφεται ο αριθμός και η κατηγορία ζώων ανά περιφέρεια, ότι εκτός από την παρουσία ενός σημαντικού αριθμού ζώων σε περιοχές που η βιολογική γεωργία είναι ανεπτυγμένη (Πελοπόννησος, Στερεά Ελλάδα), καταγράφεται ένας σημαντικός αριθμός ζώων σε περιοχές με λιγότερο αναπτυγμένη βιολογική γεωργία π.χ. στη Θεσσαλία (15,060 αιγοπρόβατα). Αυτό δείχνει το έντονο ενδιαφέρον παραγωγών απ' όλη την Ελλάδα.

Πίνακας 3.3 : Αριθμός ζώων ανά περιφέρεια						
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΖΩΩΝ					
	Βοοειδή	Αιγοπρόβατα	Χοίροι	Πουλερικά	Βίσωνες	Αριθμ. Κυψελών
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ &ΘΡΑΚΗΣ	-	-	-	1.000	-	-
ΑΤΤΙΚΗΣ	1	245	-	13.800	-	500
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	-	1.860	-	-	-	-
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	45	1.872	20	580	-	-
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	620	-	-	-	-	-
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	90	15.060	310	600	30	-
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	-	1.692	-	-	-	40
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	-	617	162	203	-	-
ΚΡΗΤΗΣ	-	2.422	53	2.550	-	60
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	-	1.285	-	-	-	90
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	162	6.056	40	16.020	-	311
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	-	10.867	7	16.950	-	-
ΓΕΝΙΚΟ ΑΘΡΟΙΣΜΑ	918	41.976	592	51.703	30	1.001

(Σγούρος Σ. et al 2003).

Το ποσοστό της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα, συγκρινόμενο με τα αντίστοιχα στις υπόλοιπες της Ε.Ε είναι από τα χαμηλότερα. Σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ε.Ε. έχουν σχεδιαστεί συγκεκριμένα προγράμματα της βιολογικής γεωργίας που έχουν αρχίσει πια να αποδίδουν. Από τα στοιχεία προκύπτει επίσης ότι το μέσο μέγεθος των Ελληνικών Αγροτικών εκμεταλλεύσεων, οι οποίες έχουν ενταχθεί στη βιολογική γεωργία αυξάνεται σταδιακά τα τελευταία χρόνια. Το στοιχείο αυτό οδηγεί στο πιθανό συμπέρασμα ότι πια στη βιολογική γεωργία εντάσσονται επαγγελματίες αγρότες. Φαίνεται δηλαδή να περνάμε από τη δοκιμή και τον πειραματισμό σε ένα πιο επαγγελματικό στάδιο.

3.4 Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.

Στον νομό Λακωνίας τα κύρια βιοκαλλιεργούμενα είδη είναι η ελιά και τα εσπεριδοειδή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4. Καλλιεργούμενες εκτάσεις το έτος 1999 και 2004 στο νομό Λακωνίας.

ΕΤΟΣ	1999	2004
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	Έκταση σε στρέμματα	
<i>ΕΛΙΕΣ</i>	9.245,5	19.244,5
<i>ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ</i>	737	2.390,5
<i>ΔΕΝΔΡΩΔΗ</i>	339,3	757,5
<i>ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ</i>	14	29
<i>ΑΜΠΕΛΙ</i>	134,5	320
<i>ΣΙΤΗΡΑ</i>	32	81,5

Πηγή : Διεύθυνση γεωργίας και κτηνοτροφίας Λακωνίας.

Σημαντική άνοδο έχει και η εξέλιξη της βιοκαλλιέργειας στη Μεσσηνία. Η πρώτη σε έκταση καλλιέργεια είναι η ελιά και στη συνέχεια τα εσπεριδοειδή. Σε σύνολο εκτάσεων η Λακωνία έχει 19.582 στρ. και η Μεσσηνία 10.403 στρ. μέχρι το τέλος του 2004.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5. Καλλιεργούμενες εκτάσεις το έτος 1999 και 2004 στο νομό Μεσσηνίας.

ΕΤΟΣ	1999	2004
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	Έκταση σε στρέμματα	
<i>ΕΛΙΕΣ</i>	2.969,5	9.500
<i>ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ</i>	249,2	298,2
<i>ΑΜΠΕΛΙ</i>	48	200
<i>ΣΤΑΦΙΔΑ</i>	22	45
<i>ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ</i>	83,8	360
Πηγή : Διεύθυνση γεωργίας και κτηνοτροφίας Μεσσηνίας		

Η βιολογική κτηνοτροφία στη Μεσσηνία και τη Λακωνία άρχισε το 2000. Τα νεότερα στοιχεία (μέχρι τις 31/12/2004) φαίνονται στον πίνακα 3.6. και 3.7 αντίστοιχα όπου ο μεγαλύτερος αριθμός εκτρεφόμενων ζώων είναι οι αίγες. Αυτό συνδέεται και με το γεγονός ότι η ορεινή Μεσσηνία αλλά και η Λακωνία παρέχουν τις καλύτερες προϋποθέσεις για την εκτροφή τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6. Εκτροφή ζώων στην Μεσσηνία μέχρι τις 31/12/2004.						
	ΑΓΕΛΑΔΕΣ	ΜΟΣΧΙΔΕΣ	ΜΟΣΧΑΡΙΑ	ΠΡΟΒΑΤΑ	ΑΙΓΕΣ	ΧΟΙΡΟΜΗΤΕΡΕΣ
Αριθμός ζώων	73	24	39	191	6.322	29

ΠΗΓΗ : Διεύθυνση γεωργίας και κτηνοτροφίας Μεσσηνίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7. Εκτροφή ζώων στην Λακωνία μέχρι τις 31/12/2004.						
	ΑΓΕΛΑΔΕΣ	ΜΟΣΧΙΔΕΣ	ΜΟΣΧΑΡΙΑ	ΠΡΟΒΑΤΑ	ΑΙΓΕΣ	ΧΟΙΡΟΜΗΤΕΡΕΣ
Αριθμός ζώων	86	42	53	525	4289	94

ΠΗΓΗ : Διεύθυνση γεωργίας και κτηνοτροφίας Λακωνίας.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

4. ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

1. Εισαγωγή

Η έρευνα που ακολουθεί, αναφέρεται στους νομούς Μεσσηνίας και Λακωνίας. Επιλέχτηκαν αυτοί οι δυο νομοί για την έρευνα μας, γιατί είναι από τους πρώτους στην παραγωγή προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας στην Ελλάδα. Το κίνητρο της εργασίας μας ήταν να δούμε κατά πόσο η τοπικές καλλιέργειες βιολογικών προϊόντων επηρεάζουν την γνώση και κατανάλωση του πληθυσμού, στον κάθε νομό αντίστοιχα. Επίσης ο σκοπός της έρευνας ήταν να προσδιοριστεί το ποσοστό κατανάλωσης Βιολογικών Προϊόντων στους δυο νομούς και ποιοι οι παράγοντες την επηρεάζουν.

2. Αντικείμενο, μέθοδος – υλικά

Σκοπός της έρευνας που ακολουθεί, είναι:

- ο προσδιορισμός του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου, που γνωρίζει και καταναλώνει προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας(Π.Β.Κ.),
- ποιοι παράγοντες οδηγούν τα νοικοκυριά της Νοτίου Πελοποννήσου στην κατανάλωση προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας(Π.Β.Κ);
- τι διαφορές παρουσιάζουν οι πληθυσμοί των δυο νομών – Λακωνία και Μεσσηνία - μεταξύ τους ως προς την κατανάλωση;

Μεθοδολογία

- Το Σεπτέμβριο του 2004 μοιράστηκαν *συνολικά* 220 ερωτηματολόγια στους νομούς της Νοτίου Πελοποννήσου, Λακωνία και Μεσσηνία, για την συλλογή των στοιχείων της έρευνας. Τα ερωτηματολόγια¹ περιείχαν ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου.

Οι ερωτήσεις αφορούσαν :

Τα δημογραφικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των δυο πληθυσμών (π.χ ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, επάγγελμα, μόρφωση, ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, μέλη οικογένειας).

Από αυτές τις ερωτήσεις περισσότερο μας ενδιαφέρει η μόρφωση αλλά και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, τα οποία θεωρήθηκε ότι επηρεάζουν άμεσα την κατανάλωση Π.Β.Κ.

Από το δείγμα ζητήθηκε :

- να ορίσουν τα Προϊόντα Βιολογικής Καλλιέργειας (Π.Β.Κ.).
- να αναφερθούν στις Βιοκαλλιέργειες (είδη) που γνωρίζουν στο νομό τους
- να καταγράψουν ποια ΠΒΚ (είδος) καταναλώνουν
- να ορίσουν τα «μεταλλαγμένα» προϊόντα
- να καταγράψουν τους κινδύνους αυτών.

Επίσης τους ζητήθηκε μέσα από σειρά ερωτήσεων :

- η σχέση τους με τα Προϊόντα Βιολογικής Καλλιέργειας (τα γνωρίζουν, τα καταναλώνουν, από που τα αγοράζουν κ.α.)
- γενικότερα η αγοραστική τους συμπεριφορά

- η σχέση τους με το περιβάλλον και την ευαισθητοποίησής τους σχετικά με την μόλυνση του.

Είναι τελικά οι αγοραστές περισσότερο ευαισθητοποιημένοι από τους μη αγοραστές και τους μη γνώστες;

3. Δείγμα

Το δείγμα που επιλέχθηκε ήταν ο πληθυσμός των αστικών κέντρων των δυο εξεταζόμενων νομών, Σπάρτη και Καλαμάτα αντίστοιχα. Η επιλογή αυτή έγινε για δυο λόγους:

- τα καταστήματα υγιεινής διατροφής στα οποία διατίθενται τα Βιολογικά Προϊόντα, βρίσκονται μόνο στις πρωτεύουσες των νομών αυτών και όχι στα γειτονικά χωριά και κωμοπόλεις. Επιπλέον τα Π.Β.Κ διατίθενται περισσότερο σε super markets των πόλεων γιατί υπάρχει μεγαλύτερη ζήτηση.

- επίσης στα χωριά αλλά και στις μικρές πόλεις των δυο νομών, ο πληθυσμός καταναλώνει προϊόντα δικής του παραγωγής – «προϊόντα της αυλής του». Με αποτέλεσμα να μην τους ενδιαφέρει να μάθουν ή να ψάξουν αλλού.

Τέλος στο δείγμα μας επιλέξαμε μόνο τα νοικοκυριά των δυο πόλεων για τους παρακάτω λόγους:

- Οι οικογένειες **προγραμματίζουν καλύτερα το φαγητό τους**, κυρίως λόγω των παιδιών, έχουν σταθερή αγοραστική συμπεριφορά, σε σχέση με τις επιλογές των υπόλοιπων ομάδων του πληθυσμού όπως οι φοιτητές, οι ηλικιωμένοι, όσοι ζουν μόνοι τους, οι οποίοι τις περισσότερες φορές είτε δεν προλαβαίνουν να ασχοληθούν με την αγορά φαγητού είτε λόγω χρόνου ή διάθεσης τρώνε εκτός σπιτιού.

- Οι οικογένειες θεωρούνται **πιο ευαισθητοποιημένες** σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες, εξαιτίας των παιδιών τους. Προσπαθούν λοιπόν να επιλέγουν όσο το δυνατόν ασφαλή και υγιεινά προϊόντα, θυσιάζοντας πιο εύκολα το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους για την αγορά τέτοιων προϊόντων.

Τα ερωτηματολόγια 220 σε αριθμό, μοιράστηκαν σε παιδιά δημοτικού σχολείου της κάθε πόλης. Από τα ερωτηματολόγια αυτά επιστράφηκαν συμπληρωμένα τα 200.

Η επιλογή των παιδιών στα οποία δόθηκαν τα ερωτηματολόγια, ήταν τυχαία.

Η στατιστική επεξεργασία των αποτελεσμάτων έγινε με τη βοήθεια του προγράμματος SPSS.ver.12.0.

Αρχικά δημιουργήσαμε το αρχείο δεδομένων, τους Πίνακες Συχνοτήτων και τα Γραφήματα τους. Στη συνέχεια ομαδοποιήσαμε το δείγμα μας στις κατηγορίες που αναγράφονται παρακάτω και κάναμε σύγκριση των Μέσων Όρων των

αποτελεσμάτων. Τέλος κάναμε Ανάλυση Συσχετίσεων σύμφωνα με τη μέθοδο person. Η παρουσίαση των γραφημάτων έγινε μέσω του προγράμματος Microsoft EXCEL.

4. Αποτελέσματα

Για την καλύτερη επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνάς μας, ομαδοποιήθηκε το δείγμα μας σε 3 κατηγορίες:

1. Τους «**μη γνώστες**», άρα και μη αγοραστές των προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας.
2. Τους «**μη αγοραστές**» αλλά γνώστες των προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας.

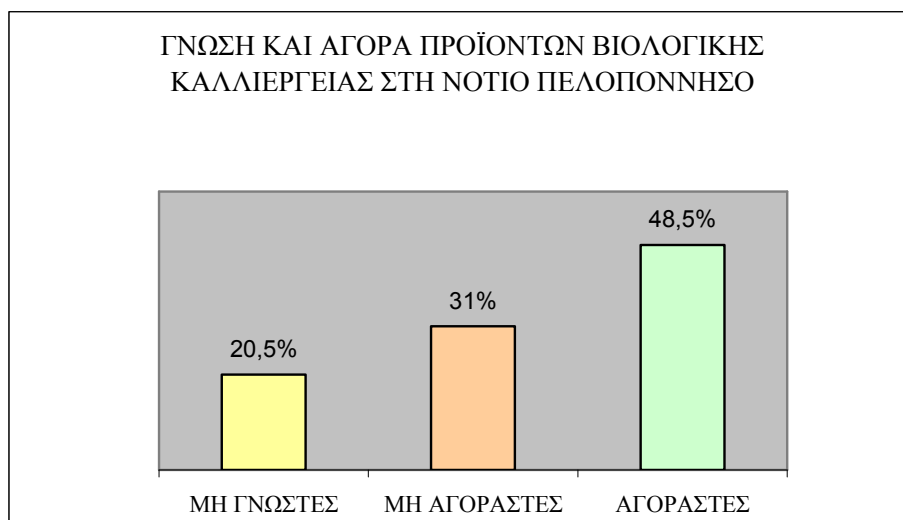
3. Τους «**αγοραστές**» και γνώστες των προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας.

4.4.1 Γνώση και Αγορά Προϊόντων Βιολογικής Καλλιέργειας.

Α) Γνώση και Αγορά για Π.Β.Κ στην Νότια Πελοπόννησο.

- Το 79,5% του πληθυσμού **γνωρίζει** για τα Π.Β.Κ.
- Ενώ,
- Το 48,5% του πληθυσμού **καταναλώνει** Π.Β.Κ.

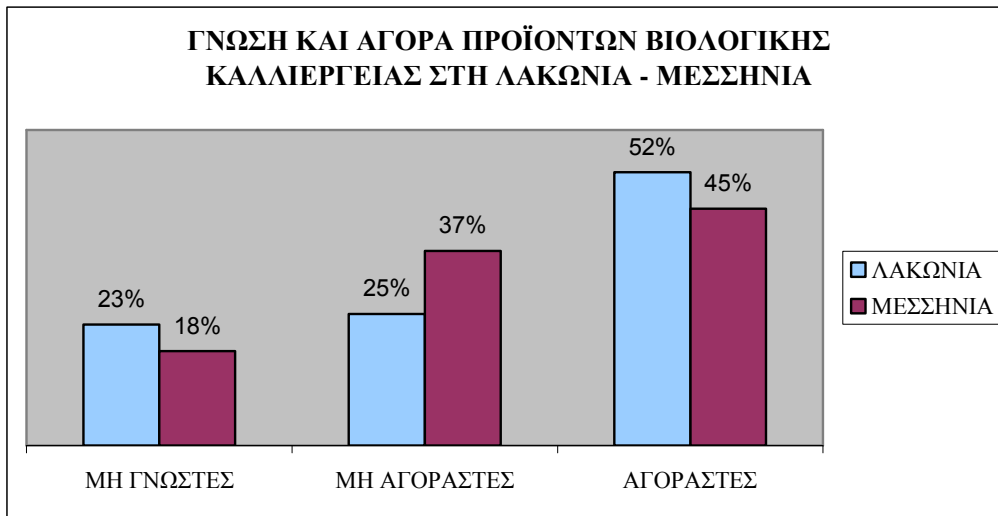
Γράφημα 4.1

Β) Γνώση και Αγορά για Π.Β.Κ στην Λακωνία και Μεσσηνία.

- Στην Λακωνία το 77% **γνωρίζουν** για τα Π.Β.Κ και τα **καταναλώνουν** το 52 %.
- Στην Μεσσηνία το 82 % του πληθυσμού **γνωρίζει** για ΠΒΚ αλλά μόνο το 45 % τα **καταναλώνει**.

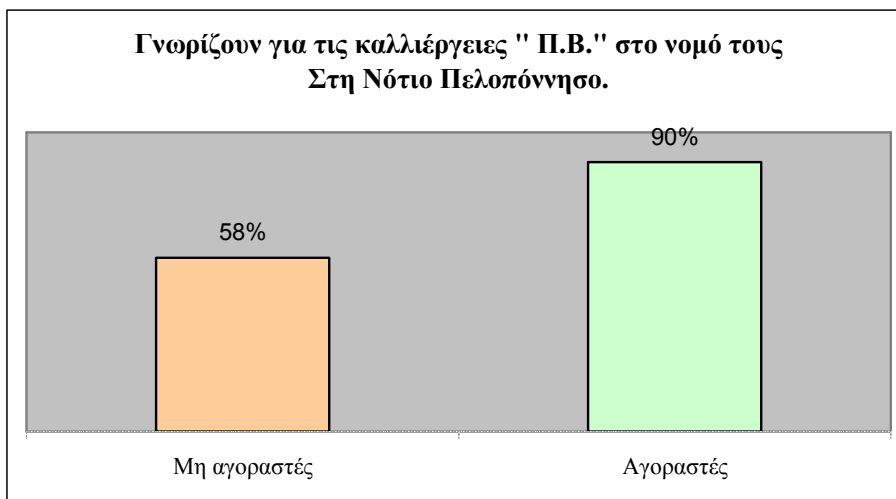
Γράφημα 4.2

4.4.2 Γνώση για τις Καλλιέργειες βιολογικών προϊόντων στο νομό τους σε «αγοραστές» και «μη αγοραστές» της Νοτίου Πελοποννήσου.

- ✓ Σχεδόν όλοι οι «αγοραστές» (90%) γνωρίζουν για την καλλιέργεια Π.Β.Κ στο νομό τους.
- ✓ Το (58%) των «μη αγοραστών» γνωρίζουν για την καλλιέργεια Π.Β.Κ στο νομό τους.

Γράφημα 4.3

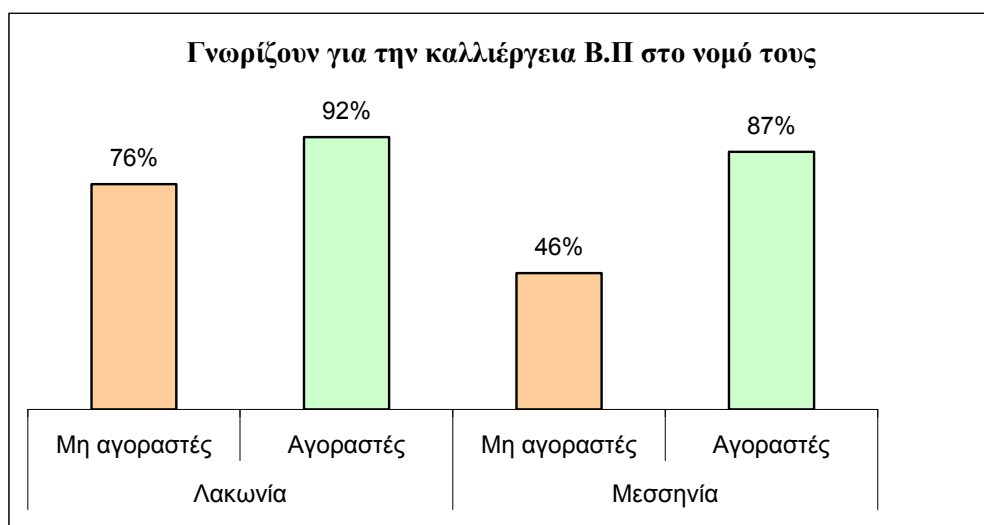

4.4.3 Γνώση για τις βιολογικές καλλιέργειες που υπάρχουν σε κάθε νομό (Μεσσηνία-Λακωνία)

Το 92% των «αγοραστών» και το 76% των «μη αγοραστών» της Λακωνίας, είναι ενήμεροι για τις Βιολογικές Καλλιέργειες στο νομό τους.

Στη Μεσσηνία το 87% των «αγοραστών» και το 46% των «μη αγοραστών» γνωρίζουν για τις Βιολογικές Καλλιέργειες στο νομό τους.

Γράφημα 4.4

4.4.4. Ερωτήσεις που σχετίζονται με τα κοινωνικο – οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Νότιας Πελοποννήσου και Λακωνίας- Μεσσηνίας.

Α) ΣΤΗ ΝΟΤΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

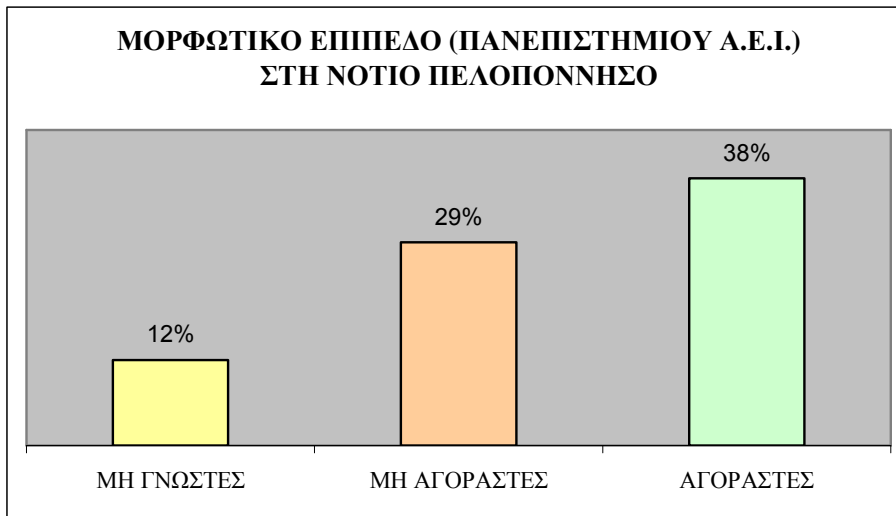
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Οι «μη γνώστες» της Νοτίου Πελοποννήσου είναι απόφοιτοι (Α.Ε.Ι.) σε ποσοστό 12%.

Οι «μη αγοραστές» είναι απόφοιτοι (Α.Ε.Ι.) 29 %.

Και οι «αγοραστές» σε ποσοστό 38%.

Γράφημα 4.5

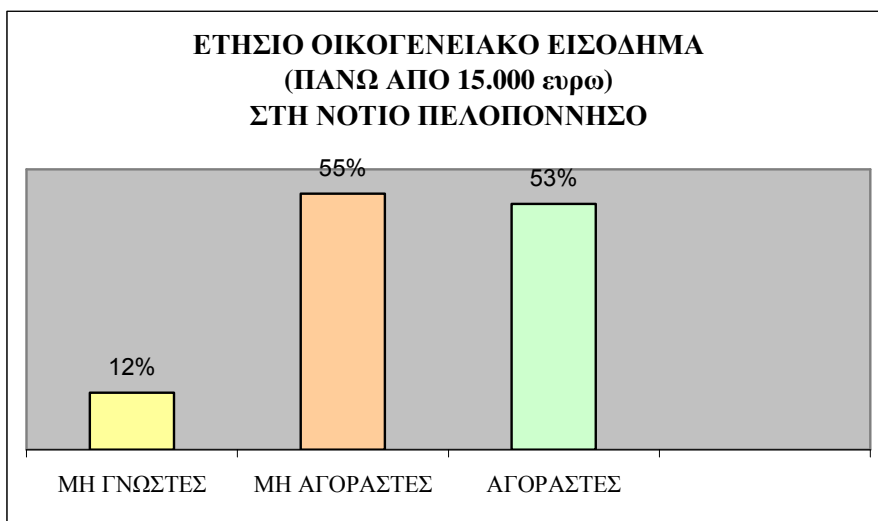

ΕΤΗΣΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Οι «μη γνώστες» έχουν ετήσιο οικογενειακό εισόδημα 12% πάνω από 15.000 €.

Οι «μη αγοραστές» έχουν 55% ετήσιο εισόδημα πάνω από 15.000€ και οι «αγοραστές» έχουν 53%.

Γράφημα 4.6

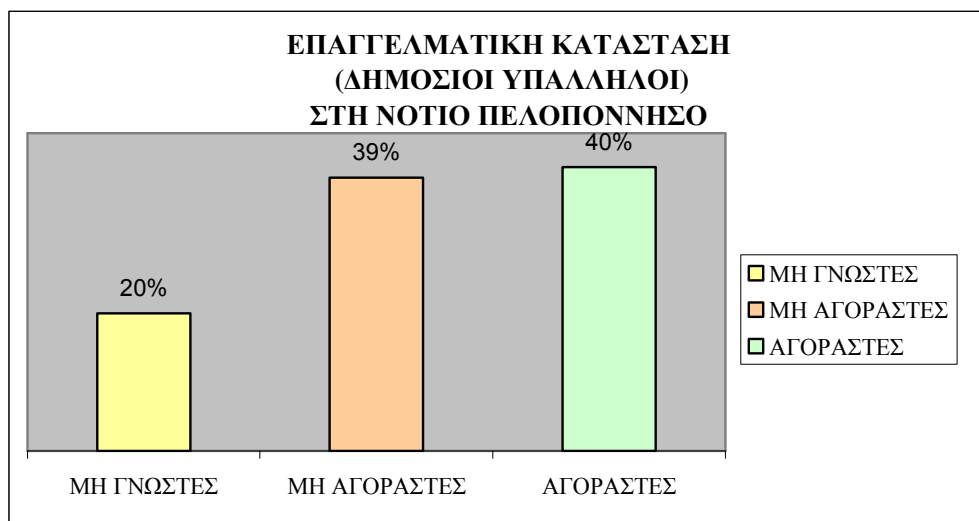

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Οι «μη γνώστες» σε ποσοστό 20% είναι Δημόσιοι Υπάλληλοι.

Οι «μη αγοραστές» είναι Δημ. Υπάλληλοι σε ποσοστό 39%, ενώ οι «αγοραστές» είναι σε ποσοστό 40%.

Γράφημα 4.7

Β) ΣΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ ΚΑΙ ΛΑΚΩΝΙΑ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Παρατηρούμε πως η Μεσσηνία έχει υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από την Λακωνία. Το μεγαλύτερο ποσοστό (47%) στη Μεσσηνία είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου (ΑΕΙ), ενώ στη Λακωνία είναι 31%.

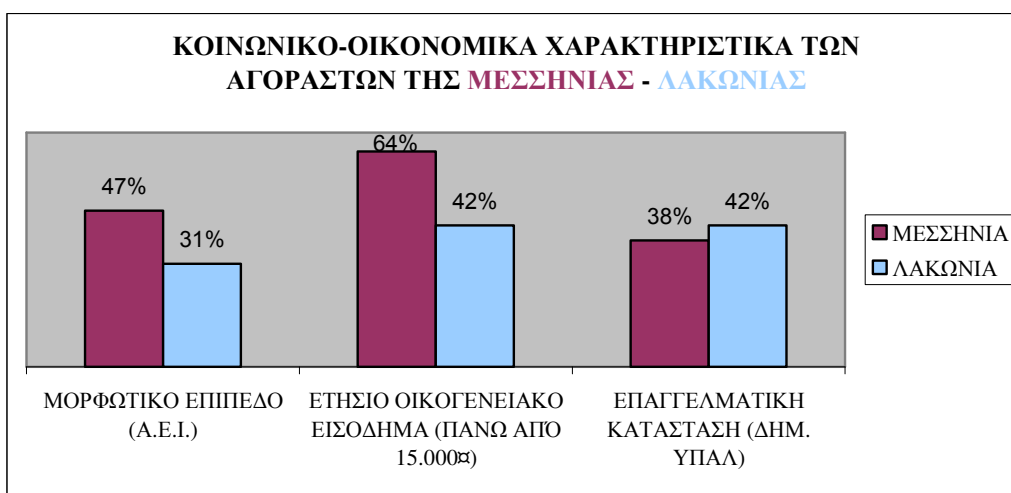
ΕΤΗΣΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Οι «αγοραστές» της Μεσσηνίας έχουν υψηλότερο εισόδημα από τη Λακωνία. Το 64% έχουν πάνω από 15.000€, ενώ στη Λακωνία έχουν 42%.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Το υψηλότερο ποσοστό των «αγοραστών» και στους δυο νομούς, είναι Δημ. Υπάλληλοι. Στη Μεσσηνία το 38%, και στη Λακωνία το 42%.

Γράφημα 4.8

4.4.5 Ερωτήσεις που αφορούν τους «αγοραστές».

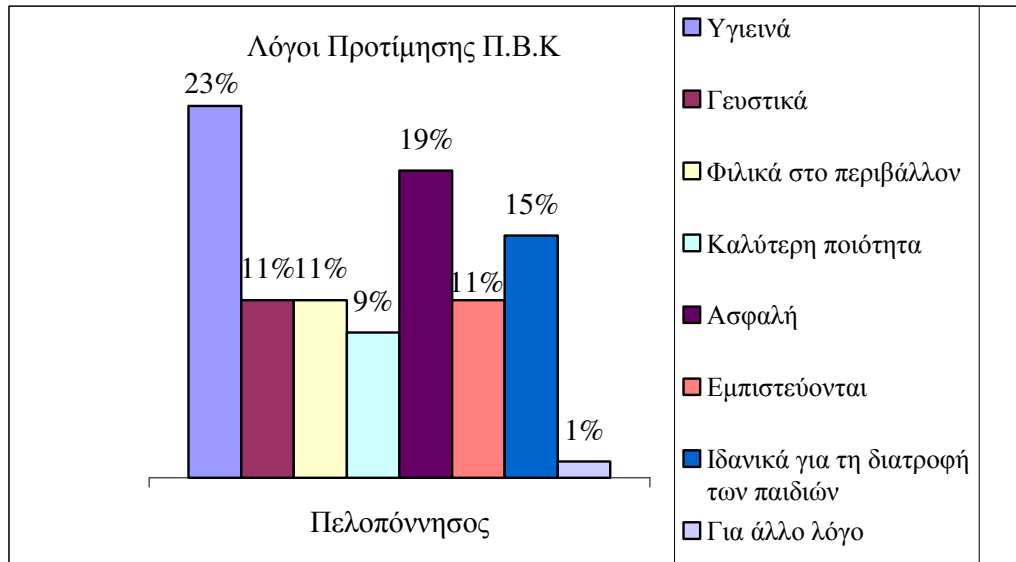
Α) Λόγοι προτίμησης Π.Β.Κ των «αγοραστών» του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου.

Οι «αγοραστές» προτιμούν να καταναλώνουν Π.Β.Κ γιατί είναι :

- ✓ Υγιεινά(23%)
- ✓ Ασφαλή(19%)
- ✓ Ιδανικά για την διατροφή των παιδιών(15%).

- ✓ Γευστικά, φιλικά στο περιβάλλον και γιατί τα εμπιστεύονται (11%)

Γράφημα 4.9

Β) Λόγοι προτίμησης Π.Β.Κ των «αγοραστών» του πληθυσμού της Λακωνίας και Μεσσηνίας.

Οι λόγοι για τους οποίους αγοράζουν Π.Β.Κ διαφοροποιούνται στους 2 νομούς.

Στην **Λακωνία** κυρίως προτιμούν τα Π.Β.Κ γιατί είναι :

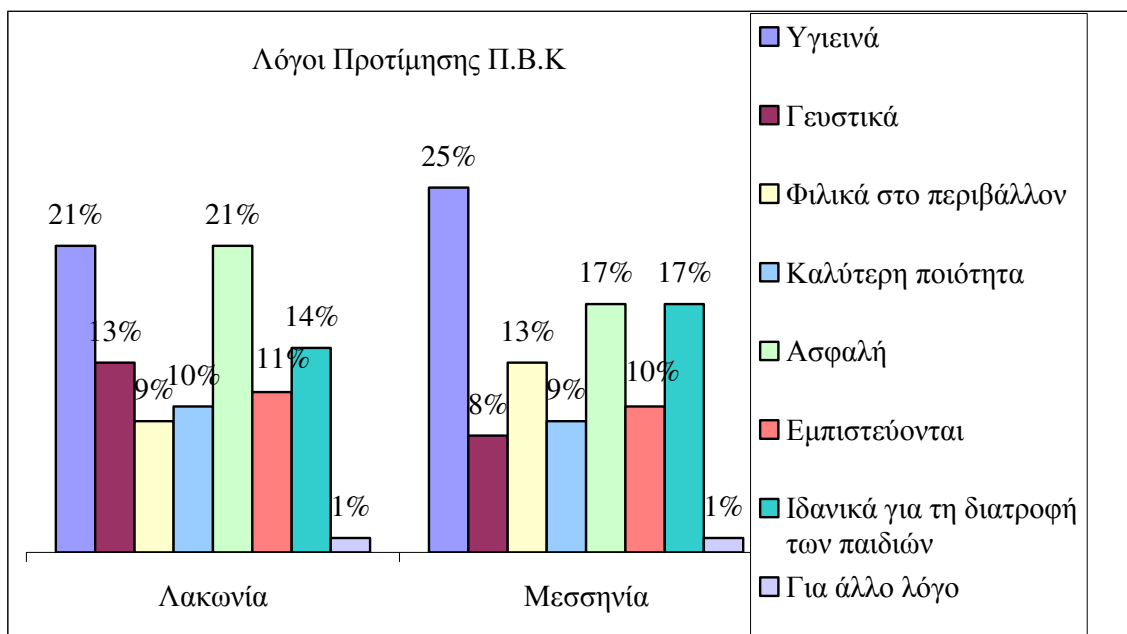
- ✓ Υγιεινά(21%)
- ✓ Ασφαλή(21%).

Ενώ στη **Μεσσηνία** προτιμούν κυρίως τα Π.Β.Κ γιατί είναι :

- ✓ Υγιεινά(25%)
- ✓ Ασφαλή(17%)

- ✓ Ιδανικά για την διατροφή των παιδιών(17%).

Γράφημα 4.10

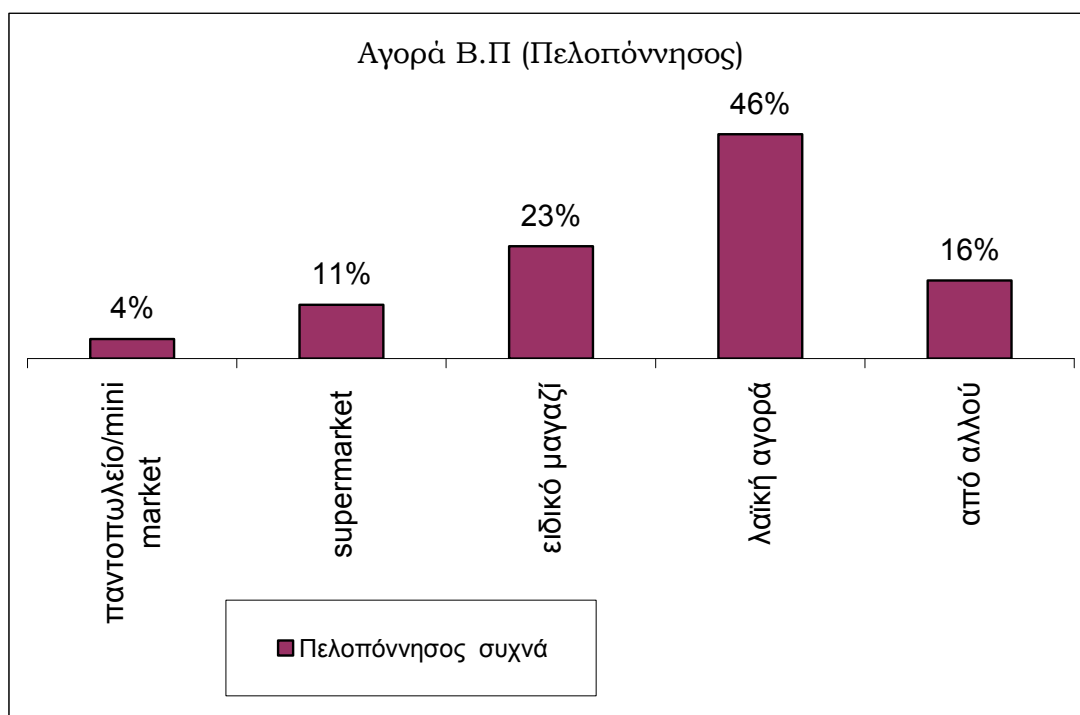

Γ) Αγορά Π.Β.Κ του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου.

Οι «αγοραστές» προμηθεύονται **κυρίως** τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας από:

- ✓ Λαϊκή αγορά (46%)
- ✓ Ειδικό μαγαζί (23%)

Γράφημα 4.11

Δ) Αγορά Π.Β.Κ του πληθυσμού της Λακωνίας και Μεσσηνίας.

Στην Λακωνία αγοράζουν κυρίως Π.Β.Κ από:

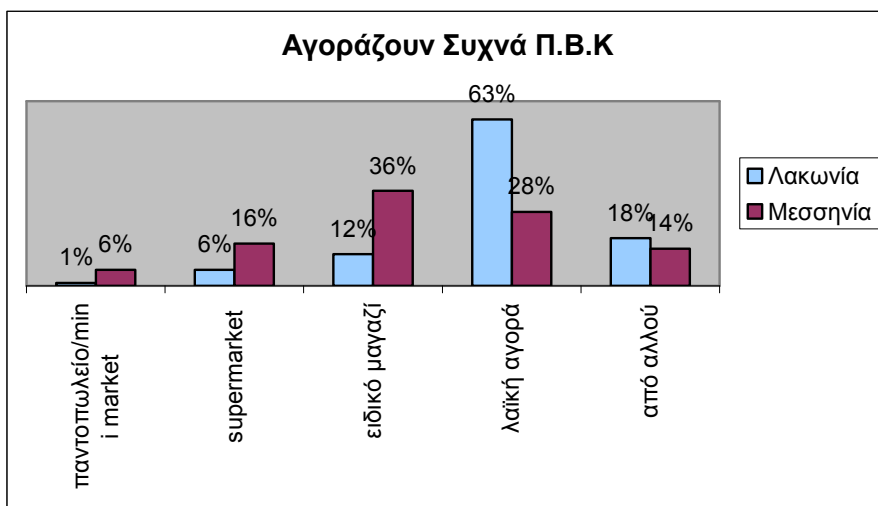
✓ Λαϊκή αγορά(63%)

Στην Μεσσηνία αγοράζουν κυρίως Π.Β.Κ από:

✓ Ειδικό μαγαζί (36%)

✓ Λαϊκή αγορά (28%)

Γράφημα 4.12

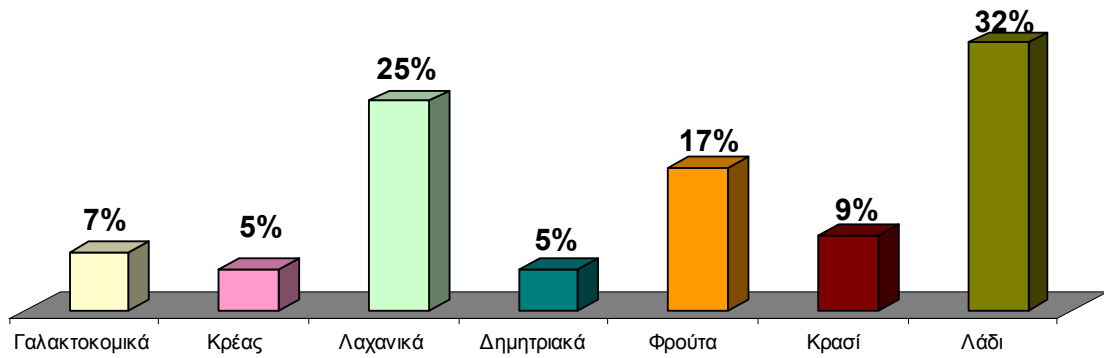
Ε) Κατανάλωση Π.Β.Κ του πληθυσμού της Νότιας Πελοποννήσου και Λακωνία - Μεσσηνία.

Καθημερινά καταναλώνουν σε μεγαλύτερο ποσοστό :

- ✓ Λάδι (32%)
- ✓ Λαχανικά (25%)
- ✓ Φρούτα (17%)

Γράφημα 4.13

Πελοπόννησος Καθημερινά

Ποτέ δεν καταναλώνουν σε μεγαλύτερο ποσοστό :

- ✓ Δημητριακά (28%)
- ✓ Γαλακτοκομικά (23%)
- ✓ Κρασί (18%)

Γράφημα 4.14

ΣΤ) Συχνότητα κατανάλωσης Π.Β.Κ του πληθυσμού της Λακωνίας και Μεσσηνίας.

Στην Λακωνία ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ καταναλώνουν :

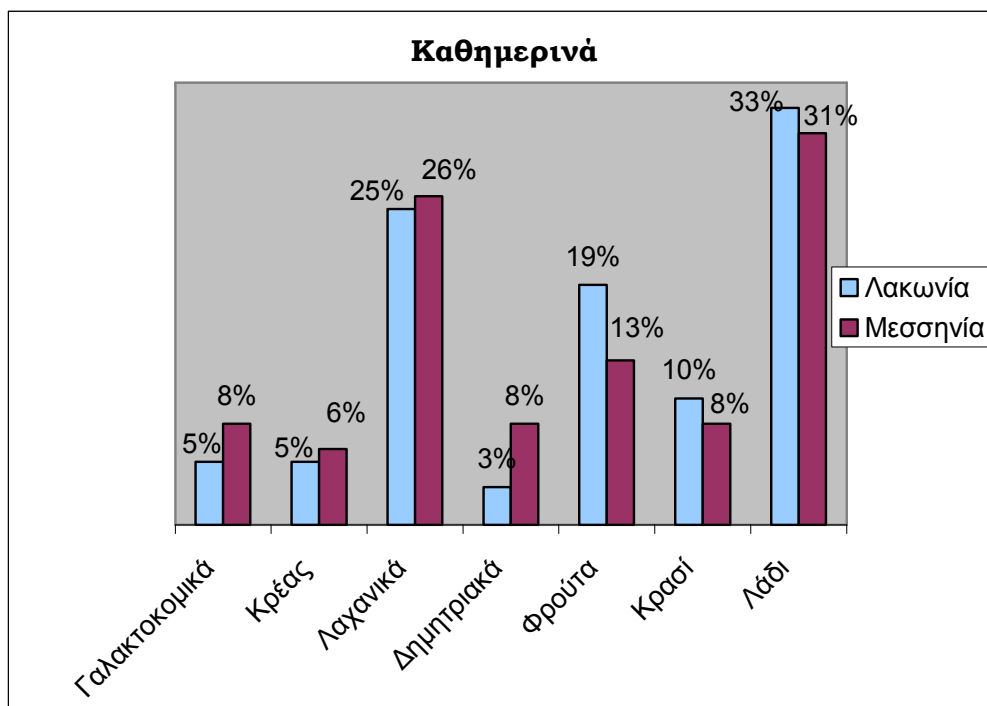
- ✓ Λάδι (33%)
- ✓ Λαχανικά (25%)
- ✓ Φρούτα (19%)

Στην Μεσσηνία ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ καταναλώνουν :

- ✓ Λάδι (31%)
- ✓ Λαχανικά (26%)
- ✓ Φρούτα (13%)

- ✓ Δημητριακά – Γαλακτοκομικά - Κρασί (8 %)

Γράφημα 4.15

4.4.6 Ερωτήσεις που αφορούν «αγοραστές» και «μη αγοραστές» ΠΒΚ.

Α) Οι πηγές πληροφόρησης για τα Π.Β.Κ του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου.

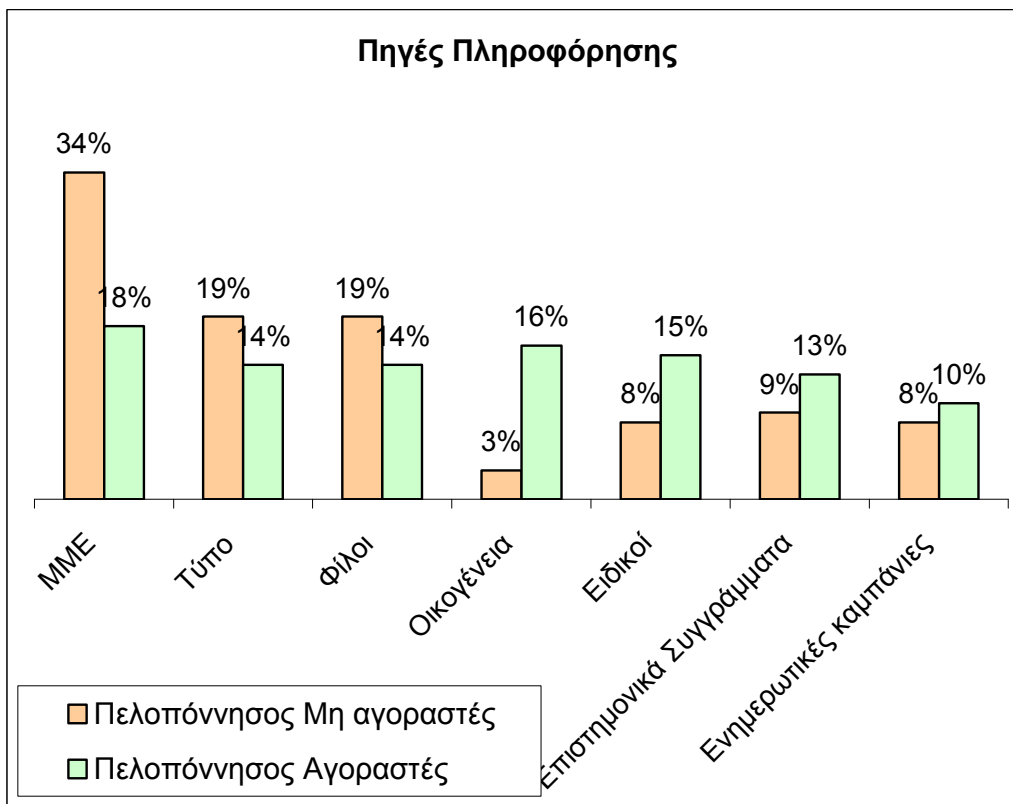
Οι «μη Αγοραστές» κυρίως ενημερώνονται για τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας από:

- ✓ από τα ΜΜΕ (34%)
- ✓ τον Τύπο (19%)
- ✓ τους Φίλους (19%)

Οι «Αγοραστές» ενημερώνονται για τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας σχεδόν το ίδιο από όλες τις πηγές με πρώτη :

- ✓ τα ΜΜΕ (18%)
- ✓ την Οικογένεια (16%)
- ✓ τους Ειδικούς (15%)

Γράφημα 4.16

B) Οι πηγές πληροφόρησης για τα Π.Β.Κ του πληθυσμού Λακωνίας και Μεσσηνίας.

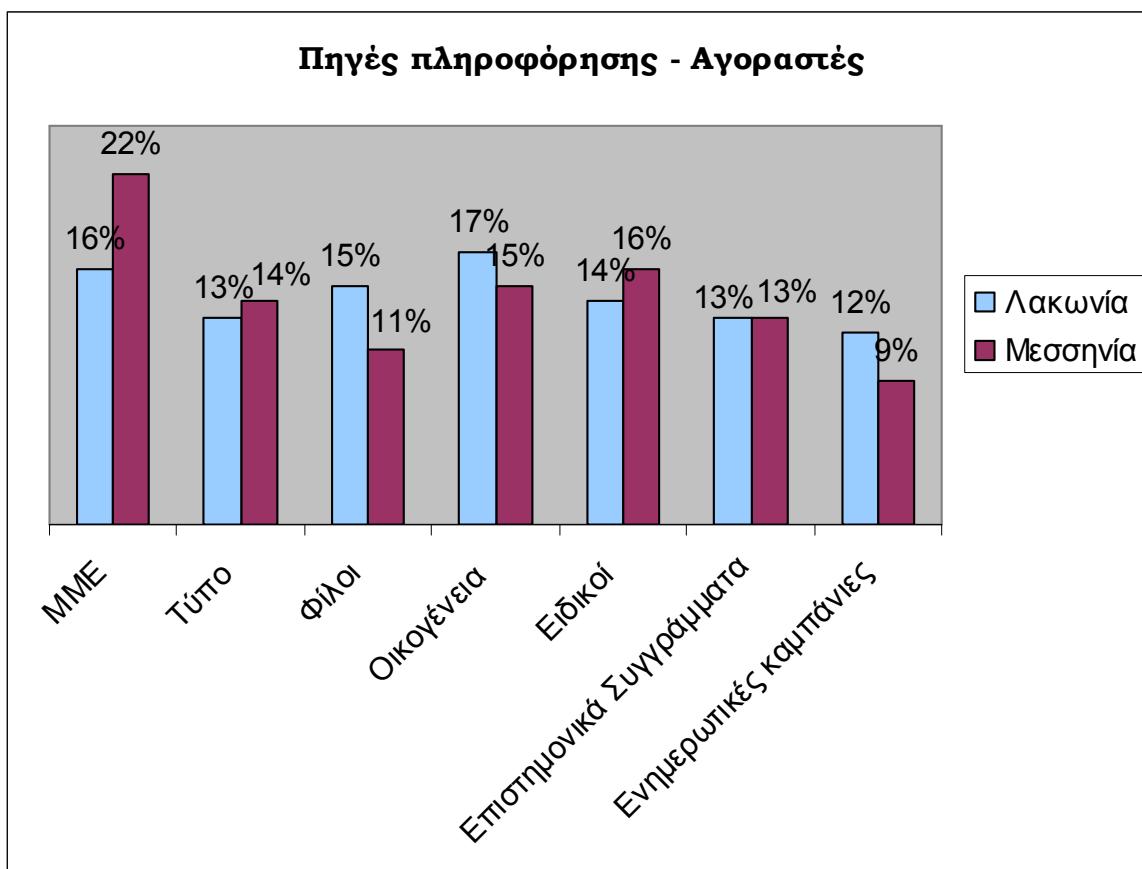
Στη **Λακωνία**, κυρίως ενημερώνονται για τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας από :

- ✓ την Οικογένεια (17%)

Στη **Μεσσηνία**, ενημερώνονται για τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας, κυρίως από:

- ✓ τα ΜΜΕ (22%)

Γράφημα 4.17

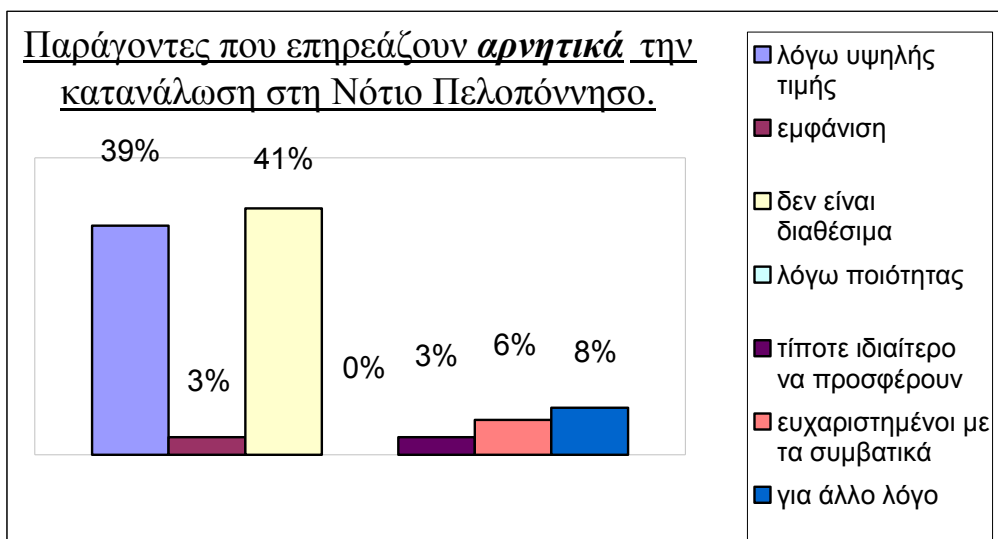

Γ) Λόγοι που δεν αγοράζουν Π.Β.Κ οι «μη αγοραστές» του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου.

Οι «μη αγοραστές» δεν προτιμούν τα Π.Β.Κ, σε μεγαλύτερο ποσοστό, για τους εξής λόγους :

- δεν είναι ευρέως διαθέσιμα (41%)
- έχουν υψηλή τιμή (39%)

Γράφημα 4.18

Δ) Οι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά την κατανάλωση στη Μεσσηνία και Λακωνία.

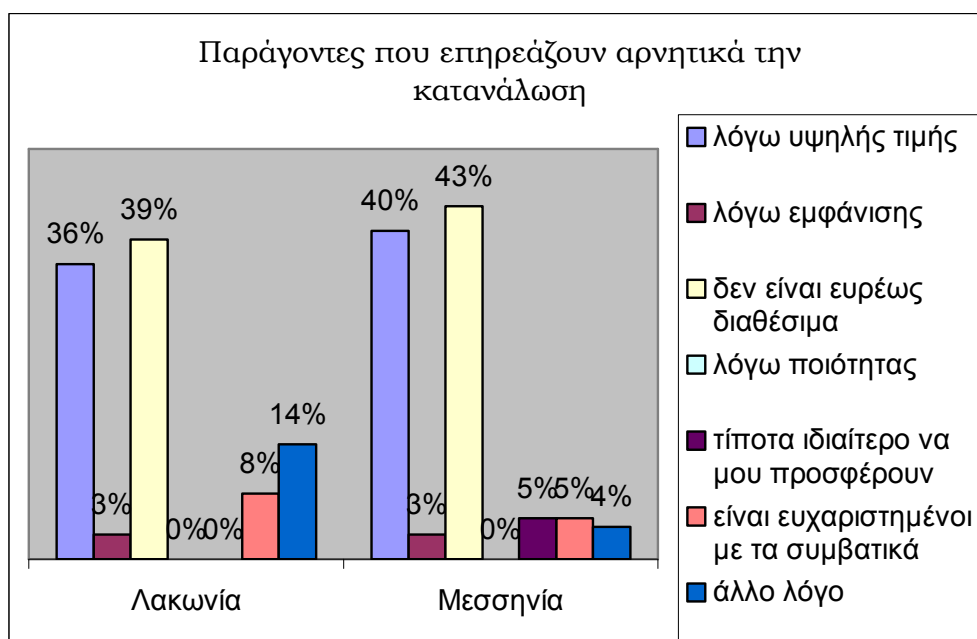
Στη Λακωνία δεν προτιμούν τα Π.Β.Κ για τους εξής λόγους :

- δεν είναι ευρέως διαθέσιμα (39%)
- έχουν υψηλή τιμή (36%)

Στη Μεσσηνία δεν προτιμούν τα Π.Β.Κ για τους εξής λόγους :

- δεν είναι ευρέως διαθέσιμα (43%)
- έχουν υψηλή τιμή (40%)

Γράφημα 4.19

4.4.7 Αγοραστική συμπεριφορά όσο αφορά τη συσκευασία και την ετικέτα των προϊόντων.

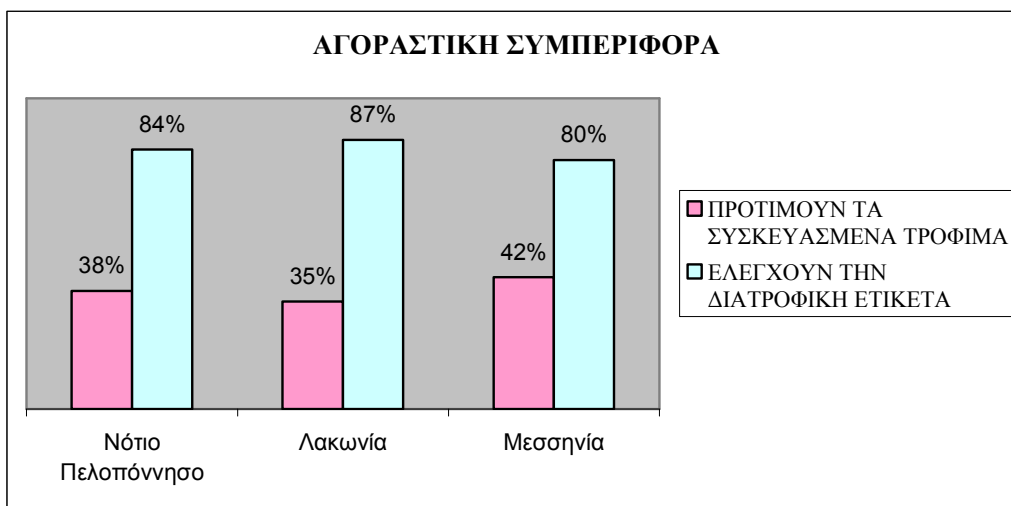
A) Στην Νότια Πελοπόννησο

- ✓ Όλοι σχεδόν οι καταναλωτές του δείγματός, προτιμούν περισσότερο τα μη συσκευασμένα προϊόντα.
- ✓ Οι καταναλωτές ελέγχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό την διατροφική ετικέτα των προϊόντων που αγοράζουν.

B) Στην Λακωνία και Μεσσηνία

Οι «αγοραστές» της Μεσσηνίας αλλά και της Λακωνίας προτιμούν τα μη συσκευασμένα προϊόντα. Όσο αφορά την διατροφική ετικέτα των προϊόντων, οι «αγοραστές» και των δυο νομών, την ελέγχουν στο μεγαλύτερο ποσοστό.

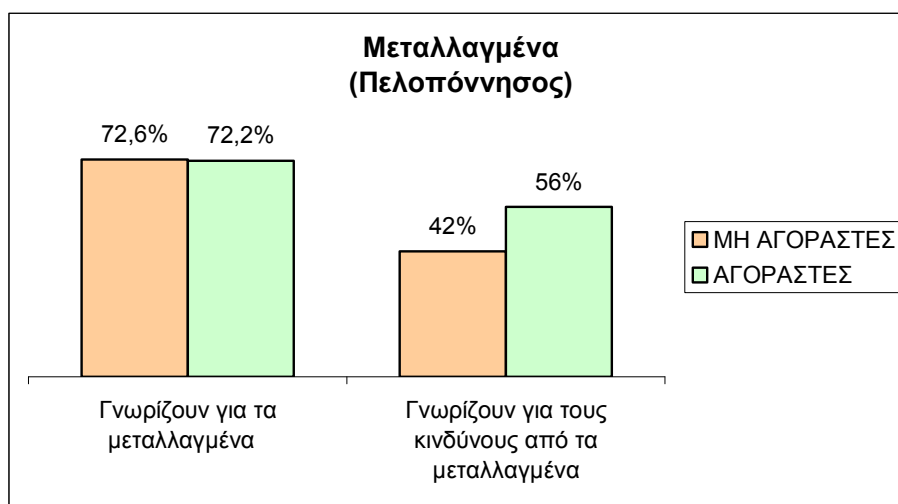
Γράφημα 4.20

4.4.8 Η ευαισθητοποίηση των «αγοραστών» και «μη αγοραστών», σε σχέση με το περιβάλλον.

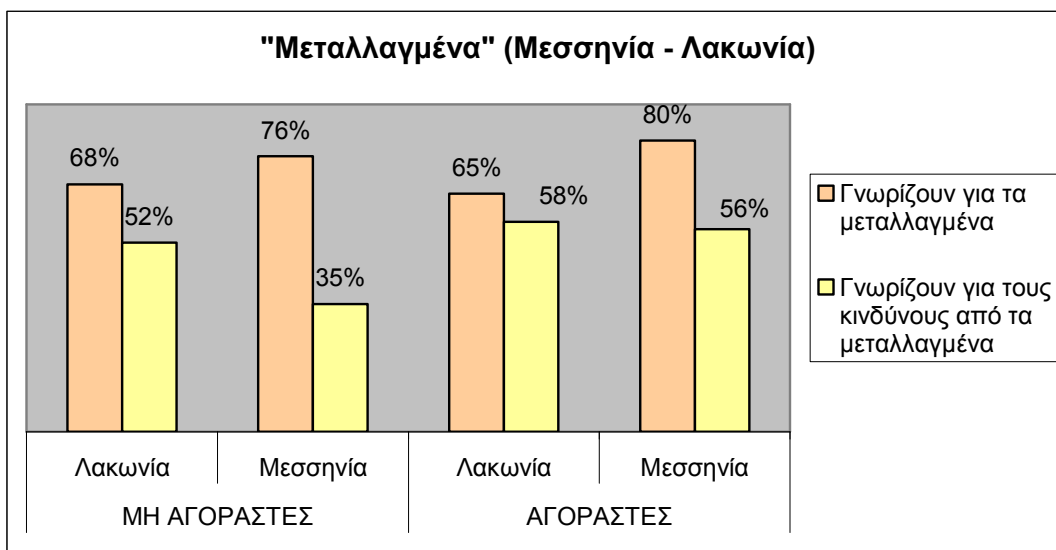
Και οι δυο κατηγορίες (αγοραστές και μη) γνωρίζουν για τα «μεταλλαγμένα» προϊόντα σε ποσοστό 72%, αλλά οι «αγοραστές» είναι εκείνοι που γνωρίζουν σε ποσοστό 56 % περισσότερο για τους κινδύνους που μπορεί να προκαλέσουν αυτά.

Γράφημα 4.21

Στη Μεσσηνία οι «αγοραστές» και «μη» των ΠΒΚ γνωρίζουν σε μεγαλύτερο ποσοστό για τα ‘μεταλλαγμένα’ προϊόντα σε σχέση με το δείγμα της Λακωνίας. Όσο αφορά όμως τη γνώση για τους κινδύνους που εγκυμονούν τα ‘μεταλλαγμένα’, ο πληθυσμός της Λακωνίας γνωρίζει περισσότερο από τη Μεσσηνία.

Γράφημα 4.22

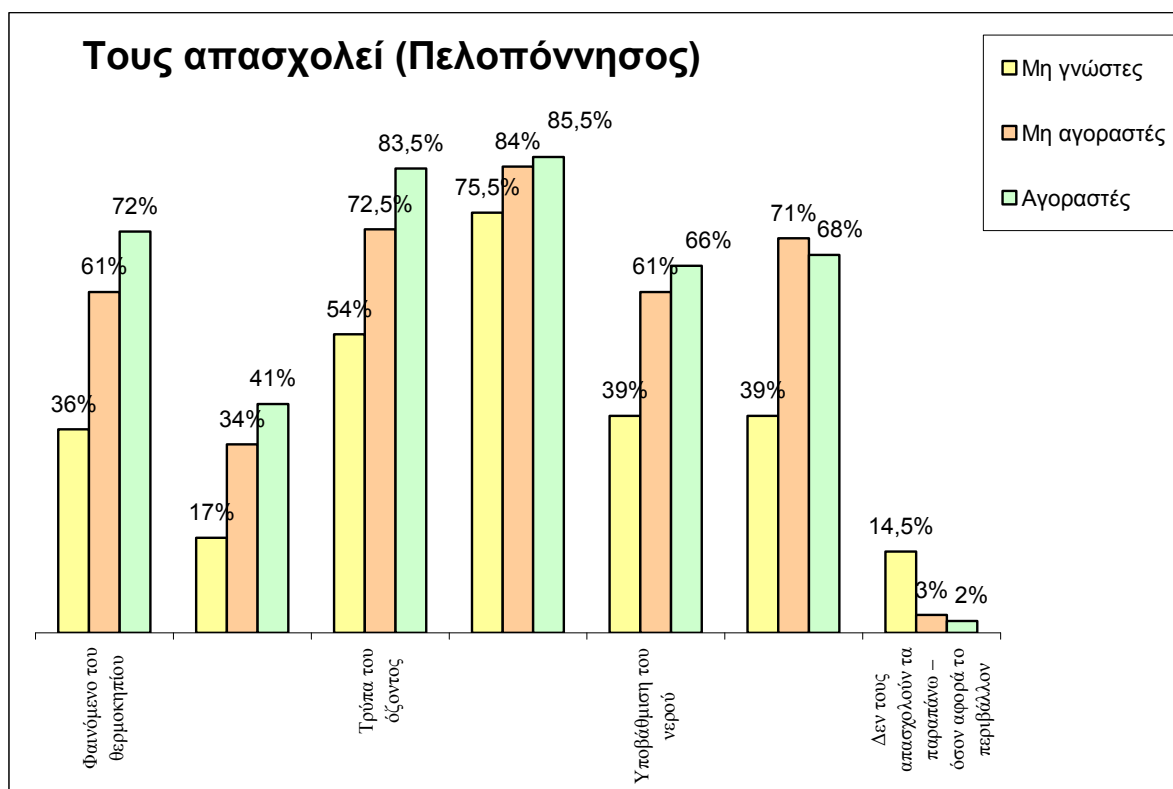

4.4.9 Ευαισθητοποίηση του δείγματος, ως προς το περιβάλλον.

A) Στη Νότια Πελοπόννησο.

- Οι «μη γνώστες» δεν είναι ευαισθητοποιημένοι ως προς το περιβάλλον στο βαθμό που είναι οι «μη αγοραστές» και οι «αγοραστές». Όμως τους απασχολεί σε μεγάλο ποσοστό :
 1. η τρύπα του όζοντος(54%),
 2. η ρύπανση του περιβάλλοντος(75,5%).
- Οι «μη αγοραστές» είναι ευαισθητοποιημένη περισσότερο όσο αφορά :
 1. την τρύπα του όζοντος (72,5%),
 2. την ρύπανση του περιβάλλοντος (84%)
- Οι «αγοραστές» είναι η πιο ευαισθητοποιημένη ομάδα από τις υπόλοιπες σε όλα τα θέματα που έχουν να κάνουν με το περιβάλλον.

Γράφημα4.23

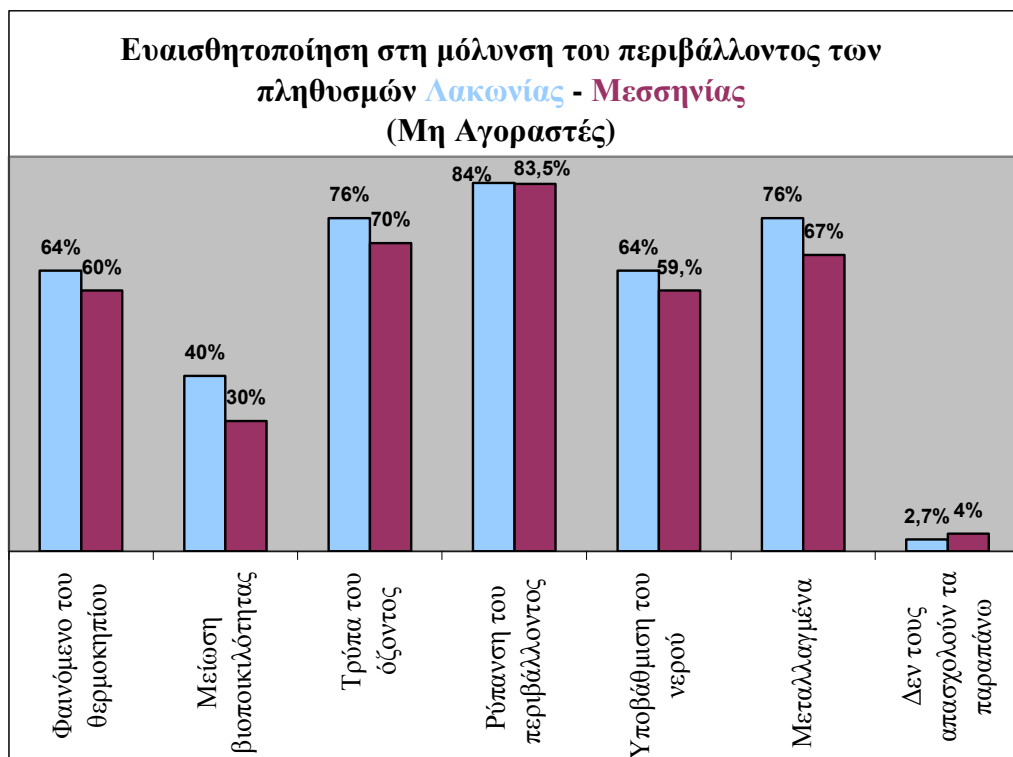

B) Στην Λακωνία και Μεσσηνία.

- **Μη αγοραστές**

Σύμφωνα με τον γράφημα 4.24, οι «μη αγοραστές» της Λακωνίας φαίνεται να είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι σε θέματα του περιβάλλοντος, από τον αντίστοιχο πληθυσμό της Μεσσηνίας.

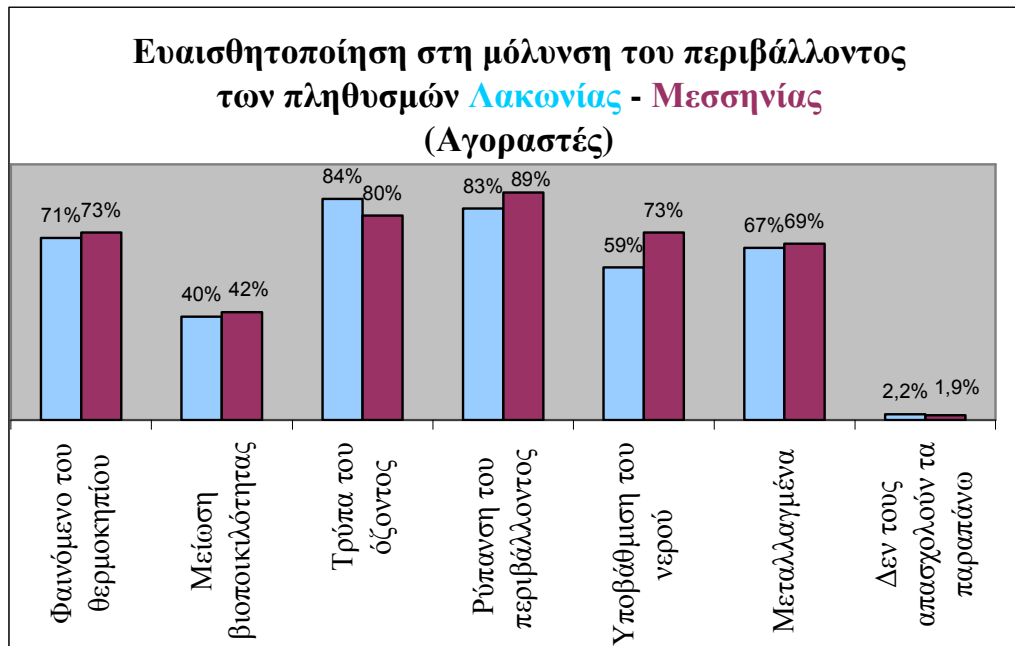
Γράφημα 4.24

➤ **Αγοραστές**

Οι «αγοραστές» όμως της Μεσσηνίας είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι από τους «αγοραστές» της Λακωνίας στα περισσότερα θέματα εκτός ‘της τρύπας του όζοντος’ που οι Λακωνία έχει απαντήσει σε μεγαλύτερο ποσοστό.

Γράφημα 4.25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Συμπεράσματα - Συζήτηση

5.1 Γνώση και κατανάλωση προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας στην Νότια Πελοπόννησο και Λακωνία - Μεσσηνία.

Το 79,5% του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου γνωρίζει για τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας. Στην Μεσσηνία γνωρίζει το 82% του δείγματος και στη Λακωνία το 77 %. Τα ποσοστά όμως που αφορούν την κατανάλωση των ΠΒΚ είναι χαμηλότερα. Στην Νότιο Πελοπόννησο ενώ γνωρίζουν το 79,5% του πληθυσμού, τα καταναλώνουν το 48,5%. Στη Μεσσηνία τα καταναλώνει το 45 % και στη Λακωνία το 52 %. Η διαφορά αυτή ανάμεσα στους δυο νομούς , πιθανόν να σχετίζεται με το γεγονός ότι στη Λακωνία οι βιολογικές καλλιέργειες είναι περισσότερες από τη Μεσσηνία, και ότι ο πληθυσμός της Λακωνίας ζει σε πιο αγροτική περιοχή.

5.2 Γνώση για τις Καλλιέργειες βιολογικών προϊόντων στο νομό τους σε «αγοραστές» και «μη αγοραστές».

Σχεδόν όλοι οι «αγοραστές» (90%) γνωρίζουν για τις καλλιέργειες ΒΠ. στο νομό τους, σε αντίθεση με τους «μη αγοραστές» που γνωρίζουν το 58 %. Συμπερασματικά, η γνώση για τις καλλιέργειες των ΒΠ στον κάθε νομό, επηρεάζει την αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών.

5.3 Γνώση για τις βιολογικές καλλιέργειες που υπάρχουν σε κάθε νομό (Μεσσηνία-Λακωνία)

Ο πληθυσμός της Λακωνίας γνωρίζει σε μεγαλύτερο ποσοστό από τον πληθυσμό της Μεσσηνίας για το αν υπάρχουν βιολογικές καλλιέργειες στο νομό τους. Αυτό μπορεί να σχετίζεται με το γεγονός ότι στη Λακωνία οι βιοκαλλιέργειες είναι περισσότερες από τη Μεσσηνία.

5.4. Ερωτήσεις που σχετίζονται με τα κοινωνικο – οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Νότιας Πελοποννήσου και Λακωνίας- Μεσσηνίας.

ΕΤΗΣΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Οι «μη γνώστες» έχουν χαμηλότερο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα από τους «μη αγοραστές» και τους «αγοραστές».

Επίσης φαίνεται ότι οι «μη αγοραστές» έχουν υψηλότερο εισόδημα από τους «αγοραστές». Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι το εισόδημα δεν παίζει τόσο ρόλο στην αγορά των ΒΠ, όπως περιμέναμε.

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Οι «μη γνώστες» και οι «μη αγοραστές», έχουν χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο από τους «αγοραστές» της Νοτίου Πελοποννήσου που είναι απόφοιτοι Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (Α.Ε.Ι.). Επομένως το υψηλό μορφωτικό επίπεδο φαίνεται ότι συσχετίζεται με την κατανάλωση των ΠΒΚ.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Οι «αγοραστές» ΠΒΚ, στο μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Το γεγονός αυτό μπορεί να συσχετιστεί με την κατανάλωση. Πιθανόν η ασφάλεια που τους παρέχει η εργασία τους και το σταθερό εισόδημα, παίζει σημαντικό ρόλο στον προγραμματισμό της αγοραστικής τους συμπεριφοράς.

5.5 Ερωτήσεις που αφορούν τους «αγοραστές».

Α) Λόγοι προτίμησης Π.Β.Κ των «αγοραστών» του πληθυσμού της Πελοποννήσου και της Λακωνίας – Μεσσηνίας.

Οι «αγοραστές» του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου (Λακωνίας - Μεσσηνίας) επιλέγουν τα ΠΒΚ γιατί είναι υγιεινά, τους παρέχουν ασφάλεια και είναι ιδανικά για την διατροφή των παιδιών τους. Συνειδητά λοιπόν επιλέγουν τα ΒΠ για την διατροφή τους, αποφεύγοντας τις βλαβερές επιδράσεις των συμβατικών προϊόντων. Επίσης φαίνεται ότι οι «αγοραστές» δεν γνωρίζουν άμεσα για τους οργανισμούς πιστοποίησης των προϊόντων και γι' αυτό η εμπιστοσύνη για τα ΠΒΚ δεν είναι πρώτη στις απαντήσεις τους.

Γ) Αγορά Π.Β.Κ του πληθυσμού της Πελοποννήσου.

Η προμήθεια των ΒΠ. σε μεγαλύτερο ποσοστό στη Νότιο Πελοπόννησο γίνεται από τις Λαϊκές αγορές και στη συνέχεια σε ειδικά καταστήματα.

Σημαντική διαφορά παρουσιάζουν οι δυο νομοί στην προμήθεια των προϊόντων βιολογική καλλιέργειας. Οι «αγοραστές» της Λακωνίας πιο συχνά αγοράζουν ΠΒΚ από τις Λαϊκές αγορές, ενώ οι «αγοραστές» της Μεσσηνίας αγοράζουν από ειδικά καταστήματα. Αυτή η διαφορά όμως συνδέεται και με τα είδη προϊόντων που προτιμούν ανά νομό. Στη Λακωνία καταναλώνουν σε καθημερινή βάση προϊόντα που βρίσκονται στις Λαϊκές αγορές όπως λαχανικά, φρούτα. Στη Μεσσηνία τα προϊόντα που καταναλώνουν συχνά εκτός των λαχανικών και φρούτων, είναι δημητριακά – όσπρια, γαλακτοκομικά προϊόντα και κρέας, τα οποία τα βρίσκουν σε ειδικά πιστοποιημένα καταστήματα.

Ε) Κατανάλωση Π.Β.Κ του πληθυσμού της Νότιας Πελοποννήσου και Λακωνία - Μεσσηνία.

Σε καθημερινή βάση οι «αγοραστές» καταναλώνουν ελαιόλαδο, λαχανικά και φρούτα. Αυτά τα προϊόντα τα βρίσκουν πιο εύκολα., μιας και στους δύο νομούς οι παραγωγή σε ελαιόλαδο, κηπευτικά και φρούτα είναι πρώτη. Έτσι η αγορά αυτών των προϊόντων είναι πιο συχνή.

5.6 Ερωτήσεις που αφορούν «αγοραστές» και «μη αγοραστές».

A) Οι πηγές πληροφόρησης για τα Π.Β.Κ του πληθυσμού της Νότιας Πελοποννήσου.

Οι «αγοραστές» ενημερώνονται από τις άμεσες πηγές πληροφόρησης που είναι τα ΜΜΕ, ο Τύπος, το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, αλλά φαίνεται ότι ψάχνουν να ενημερωθούν και από ειδικούς, από ενημερωτικές καμπάνιες και επιστημονικά συγγράμματα που αφορούν τα ΠΒΚ.

B) Οι πηγές πληροφόρησης για τα Π.Β.Κ του πληθυσμού Λακωνίας και Μεσσηνίας.

Στη **Λακωνία**, οι «αγοραστές» ενημερώνονται για τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας από το οικογενειακό περιβάλλον. Αυτό δείχνει ότι το περιβάλλον των «αγοραστών» της Λακωνίας πιθανόν να σχετίζεται άμεσα με τα βιολογικά προϊόντα. Στη **Μεσσηνία**, οι «αγοραστές» ενημερώνονται για τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας σε μεγάλο ποσοστό από τα ΜΜΕ, αλλά αναζητούν ‘σωστή’ ενημέρωση από ειδικούς που έχουν σχέση με αυτά.

Γ) Λόγοι που δεν αγοράζουν Π.Β.Κ οι «μη αγοραστές» του πληθυσμού της Νότιας Πελοποννήσου και Λακωνίας - Μεσσηνίας.

Οι λόγοι μη αγοράς των Βιολογικών Προϊόντων από τους «μη αγοραστές» είναι η πολύ χαμηλή διάθεσή τους σε ποσοστό 41 % και η υψηλή τιμή τους (39%). Επίσης ένα 6% δηλώνει ικανοποιημένο με τα συμβατικά προϊόντα που καταναλώνει χωρίς να έχει λόγο να δοκιμάσει τα Βιολογικά. Ένα 3% υποστηρίζει ότι αυτά τα προϊόντα δεν έχουν τίποτα ιδιαίτερο να προσφέρουν και ότι βρίσκουν την εμφάνιση φτωχή. Επίσης κανείς δεν απάντησε αρνητικά για την «κακή» ποιότητα των βιολογικών προϊόντων. Αυτό πολύ πιθανόν, να σημαίνει ότι η ποιότητα που έχουν τα Βιολογικά Προϊόντα είναι αποδεκτή από τους «μη αγοραστές».

5.7 Αγοραστική συμπεριφορά όσο αφορά τη συσκευασία και την ετικέτα των προϊόντων.

Οι «αγοραστές» του δείγματος, προτιμούν τα μη συσκευασμένα προϊόντα σε μεγαλύτερο ποσοστό απ' ότι τα συσκευασμένα. Όσο αφορά την διατροφική ετικέτα των συσκευασμένων προϊόντων, οι «αγοραστές» ελέγχουν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους. Συμπερασματικά λοιπόν οι «αγοραστές» προσέχουν τα προϊόντα που αγοράζουν.

5.8 Η ευαισθητοποίηση των «αγοραστών» και «μη αγοραστών», σε σχέση με το περιβάλλον.

Και οι δυο κατηγορίες (αγοραστές και μη) γνωρίζουν για τα «μεταλλαγμένα» προϊόντα σε μεγάλο ποσοστό, αλλά οι «αγοραστές» είναι εκείνοι που γνωρίζουν για τους κινδύνους που μπορεί να προκαλέσουν αυτά. Επομένως οι «αγοραστές» φαίνεται να έχουν πιο ευρεία ενημέρωση.

5.9 Ευαισθητοποίηση του δείγματος ως προς το περιβάλλον.

Οι «αγοραστές», όπως περιμέναμε, είναι η περισσότερο ευαισθητοποιημένη ομάδα στα θέματα του περιβάλλοντος (το φαινόμενο του θερμοκηπίου, τη μείωση της βιοποικιλότητας, την τρύπα του όζοντος, τη ρύπανση του περιβάλλοντος και την υποβάθμιση του νερού), συγκριτικά με τους «μη αγοραστές» και «μη γνώστες».

Αναλυτικά στους δυο νομούς φαίνεται ότι οι «αγοραστές» της Μεσσηνίας είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι από τους «αγοραστές» της Λακωνίας. Αυτή η διαφορά ανάμεσα στους «αγοραστές» των δυο νομών, πιθανόν να συσχετίζεται με το μορφωτικό επίπεδο που έχουν. Όπως είδαμε οι αγοραστές της Μεσσηνίας έχουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από τους αγοραστές της Λακωνίας.

Από την ανάλυση των ερωτηματολογίων, το δείγμα που απάντησε ήταν κατά 65% γυναίκες, ηλικίας 38-40 ετών, με 4 μέλη στην οικογένειά τους.

Στην αρχή του ερωτηματολογίου έγιναν ερωτήσεις με σκοπό την διάκριση μεταξύ των «αγοραστών» και «μη αγοραστών» Βιολογικών Προϊόντων. Ωστόσο όταν τους ζητήθηκε να δώσουν έναν ορισμό, έδωσαν έννοιες κοντά στις Βασικές Αρχές της Βιολογικής Γεωργίας και λίγο ή πολύ ανακριβή στοιχεία. (Παράρτημα).

Επίσης από την ανάλυση των ερωτηματολογίων, το 79,5% του πληθυσμού της Νοτίου Πελοποννήσου που «γνωρίζει» για τα Βιολογικά Προϊόντα, το 39,7% έχει απαντήσει αναλυτικά, ποια είδη βιοκαλλιεργειών, καλλιεργούνται στο νομό τους.

Αυτά είναι το ελαιόλαδο και οι ελιές, τα εσπεριδοειδή, κηπευτικά προϊόντα, λαχανικά, καθώς και ζωικά προϊόντα όπως κοτόπουλο, γιαούρτι.

Επίσης από το 48,5% των «αγοραστών» Βιολογικών Προϊόντων, έχουν απαντήσει αναλυτικά για τα είδη που καταναλώνουν το 20 % αυτών.

Τα προϊόντα κυρίως είναι ελαιόλαδο, εσπεριδοειδή, λαχανικά (μαρούλι, λάχανο), κηπευτικά (ντομάτες, αγγούρια, πιπεριές, κολοκυθάκια, φασολάκια κ.α.), φρούτα (σταφύλια, αχλάδια, μήλα, σύκα, πεπόνια κ.α.), και ζωικά προϊόντα όπως, κοτόπουλο, αρνί, κατσίκι, γάλα, τυρί, γιαούρτι.

Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα της έρευνας, τείνουν να μοιάζουν με ανάλογες έρευνες (Φωτόπουλου Χ. - Κρυστάλλη Α. 2003), (Μορί Α. 2001). Γενικά οι καταναλωτές προτιμούν τα Βιολογικά Προϊόντα γιατί είναι πιο υγιεινά από τα συμβατικά, αλλά έχουν υψηλή τιμή και δεν είναι ευρέως διαθέσιμα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ :

1. Δεδούκος Σ. (2003). «Βιολογικά Προϊόντα, η φυσική επανάσταση που επαναπροσδιορίζει το περιεχόμενο του πιάτου μας».
2. Δημητρίου Π. (2000). «Γενικές αρχές της Βιολογικής Κτηνοτροφίας». ΔΗΩ, τεύχος 15. σελ. 21-23.
3. Δημητρίου Π. (2000). «Προδιαγραφές βιολογικής κτηνοτροφίας». ΔΗΩ Τεύχος 14. σελ. 47-48.
4. Δημητρίου Π. Παπαθεοδώρου Α. Λουκέρη Α. (2002). «Βιολογική Κτηνοτροφία - Μελισσοκομία». ΔΗΩ Τεύχος 23. σελ. 34-39.
5. ΔΗΩ. (1996). «Βιολογική Καλλιέργεια του Αμπελιού». 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιολογικής Γεωργίας.
6. Ζωιόπουλος Π. (2001). «Βιολογική Κτηνοτροφία». ΔΗΩ Τεύχος 20. σελ. 23-26.
7. Ζωιόπουλος Π. και Παπαθεοδώρου Α.(2000). «Βιολογική Κτηνοτροφία» Εκδόσεις : Αργότυπος, ΑΘΗΝΑ.
8. Ηλιόπουλος Α. Γ. (1993) «Στοιχεία Βιολογικής Γεωργίας. Βιοκαλλιέργειες ». Εκδόσεις ΤΕΙ Καλαμάτας.
9. Καμπουράκης Ε. (2002). «Βιολογική Γεωργία και οικολογική φυτοπροστασία στην Κρήτη». ΔΗΩ Τεύχος 24. σελ. 29.
- 10.Καραμαούνα Φ. (2002). «Σημειώσεις στο μάθημα Βιοκαλλιέργειες». ΤΕΙ Καλαμάτας. Τμήμα Τεχνολογίας Γεωπονίας.
- 11.Ζαμπλέλας Α., Μάγκος Φ., Αρβανίτη Φ. (2001). «Διατροφική αξία των βιολογικών προϊόντων, μια κριτική ανασκόπηση». Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Περίοδος Β, 5(3-4), σελ. 67-80
- 12.Ματάλα Α. και Ζαμπλέλας Α. (1998) «Διατροφική αξία Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας». Πρακτικά διημερίδας Βιολογικής Γεωργίας, Καλαμάτα, σελ. 133-144.
- 13.Περάκης Β. (2004). «Σημειώσεις για το μάθημα 'Βιολογικά Τρόφιμα'». Τ.Ε.Ι. Κρήτης Παράρτημα Σητείας.
- 14.Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας. (1998). «Βιολογική Γεωργία, Πραγματικότητα - Προοπτικές». ΤΕΙ Καλαμάτας.
- 15.Σγούρος Σ. (1996). «Βιολογική Γεωργία, η γεωργία του μέλλοντος». 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιολογικής Γεωργίας. ΔΗΩ. σελ. 9-13.

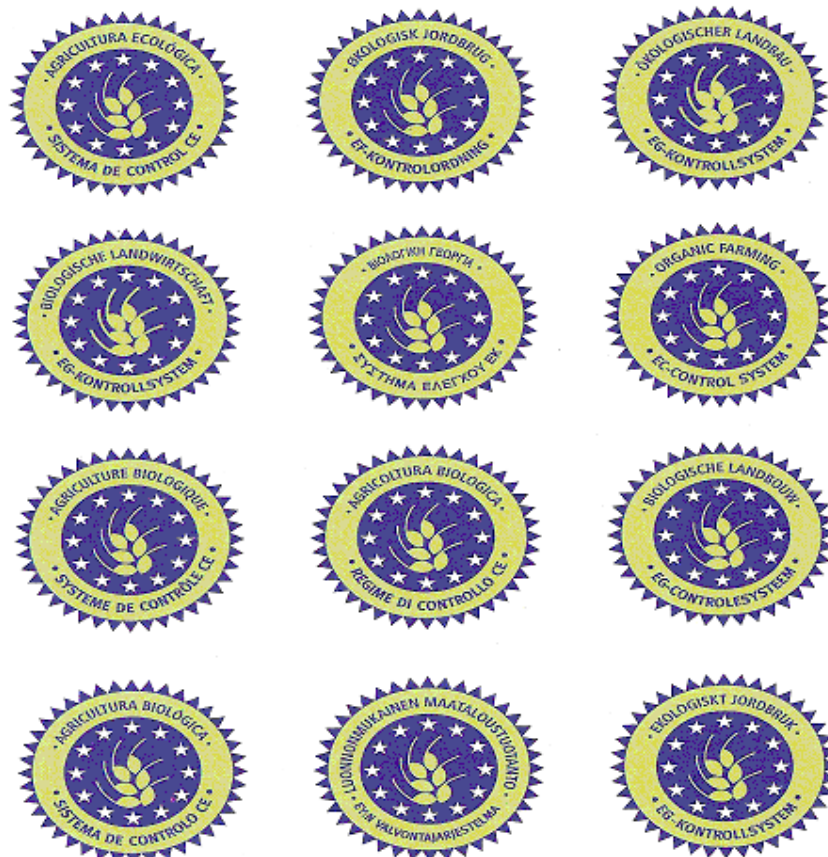
- 16.Σγούρος Σ. (1999). «Η ανάπτυξη της Βιολογική Γεωργίας». ΔΗΩ Τεύχος 9. σελ. 29-40.
- 17.Σγούρος Σ. και Λάσκαρη Φ. (2000). «Βιολογική Γεωργία στην Ευρώπη». ΔΗΩ. Τεύχος 14 σελ. 39-42.
- 18.Σγούρος Σ., Κυριαζοπούλου Α., Κακουριώτης Σ. (2003). «η Βιολογική Γεωργία και Κτηνοτροφία στην Ελλάδα». ΔΗΩ Τεύχος 26. σελ. 39-45.
- 19.Σιδηράς Ν. (2001). «Βιολογική Γεωργία, Περιβάλλον και Βιολογικά Προϊόντα». ΔΗΩ τεύχος 20. σελ. 29-35.
- 20.Τσικαλάκης Π. (2005). «Σημειώσεις στο μάθημα βιολογικά προϊόντα». ΤΕΙ Κρήτης Παράρτημα Σητείας.
- 21.Φούντης Φ. (1996). «Η σημασία του Κανονισμού 2092/91 για βιολογικά προϊόντα». 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιολογικής Γεωργίας. ΔΗΩ. σελ. 18.
- 22.Φούντης Φ.και Μάιερ Π. (1999). «Διάλογος για την βιολογική γεωργία». ΔΗΩ Τεύχος 9. σελ. 14-17.
- 23.Φωτόπουλος Χ. και Κρυστάλλης Α. (2003). «Ο Έλληνας Καταναλωτής Βιολογικών Προϊόντων μια πανελλήνια έρευνα marketing». Εκδόσεις : Σταμούλης ΑΘΗΝΑ.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ:

1. Council Regulation (EEC). No 2092/91. (2000). «Organic Farming in the E.U.: Facts and figures».
2. I.F.O.A.M. (1994). Βασικές Αρχές Βιολογικής Γεωργίας. Νέα Ζηλανδία.
3. Mori A. (2001). «Organic foods in Relation to Nutrition and Health». Coronary & Diabetic Care in the UK 2004.
4. Wilkins, J. L. Hillers, (1994) V. N.: Influences of pesticide residue and environmental concerns on organic food preference among food cooperative members and non-members in Washington State. J. Nutr. Educ., : 26 :23-26.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οι διάφορες διατυπώσεις του κοινοτικού λογότυπου

Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους ερωτηθέντες στην ερώτηση 9.

«Δώστε έναν ορισμό για τα προϊόντα βιολογικής γεωργίας»

1. Είναι πιο υγιεινά και ασφαλή.
2. Προϊόντα καλλιεργημένα χωρίς την χρήση χημικών λιπασμάτων και φαρμάκων. Υγιεινό.
3. Είναι προϊόντα τα οποία δεν έχουν φυτοφάρμακα και οι μέθοδοι καλλιέργειας τους σέβονται την φύση.
4. Τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας έχουν καλλιεργηθεί με παλιούς παραδοσιακούς τρόπους καθώς και με σωστή διατροφή των ζώων.
5. Χωρίς φυτοφάρμακα και ορμόνες. Καθαρό προϊόν.
6. Όταν γίνεται χωρίς να χρησιμοποιήσουν λιπάσματα και φυτοφάρμακα. Είναι υγιεινό και αβλαβές για τον άνθρωπο.
7. Υγιεινά γιατί δεν έχουν φυτοφάρμακα.
8. Καλλιεργούνται χωρίς χημικά πρόσθετα.
9. Προϊόντα που καλλιεργούνται χωρίς την προσθήκη χημικών λιπασμάτων για την επίτευξη μεγαλύτερης παραγωγής. Βίος = ζωή, επομένως ο όρος βιολογικό αφορά την ζωή, την μακροβιότητα, την υγεία (σωστή διατροφή).
10. Προϊόντα χωρίς χημικά.
11. Δεν χρησιμοποιούνται φάρμακα και ορμόνες.
12. Χωρίς φάρμακα και λιπάσματα. Υγιεινό.
13. Προϊόντα που προέρχονται από καλλιέργειες που δεν χρησιμοποιούν χημικά λιπάσματα και χημικά φάρμακα.
14. Έχουν αναπτυχθεί χωρίς φάρμακα.
15. Εκείνα τα προϊόντα που παράγονται χωρίς χημικά φυτοφάρμακα ή λιπάσματα. Επίσης με τον ίδιο τρόπο αποθηκεύονται. Τα βιολογικά προϊόντα προσφέρουν μια αγνή και υγιεινή διατροφή. Είναι πιο θρεπτικά από τα συνηθισμένα.
16. Προϊόντα που καλλιεργούνται σε ειδικούς χώρους.
17. Προϊόντα που δεν ραντίζονται με φάρμακα και δεν έχουν λιπάσματα. Αντί για λίπασμα χρησιμοποιούν φουσσί.
18. Έχουν καλλιεργηθεί με παραδοσιακούς τρόπους χωρίς τη χρήση φυτοφαρμάκων. Ενίσχυση του φυτικού και ζωικού βασιλείου.
19. Προϊόντα που τα έχουν καλλιεργήσει χωρίς φυτοφάρμακα ή άλλες ουσίες.

20. Είναι ομάδες τροφίμων που καλλιεργούνται χωρίς φυτοφάρμακα και γι' αυτό είναι ασφαλή για την υγεία του ανθρώπου. Είναι φιλικά στο περιβάλλον. Υγιεινό.
21. Καλλιεργούνται και αναπτύσσονται χωρίς φαρμακευτικές ουσίες.
22. Προϊόντα που καλλιεργούνται με φυσικό τρόπο, χωρίς φάρμακα.
23. Χωρίς τη χρήση χημικών λιπασμάτων.
24. Χωρίς την βοήθεια χημικών ουσιών, υγιεινά, φυσικά.
25. Δεν έχουν καμία χημική επεξεργασία σε καμία φύση της παραγωγής.
26. Παράγονται χωρίς την χρήση χημικών φαρμάκων που είναι επικίνδυνα για τον άνθρωπο.
27. Προϊόντα που δεν είναι μεταλλαγμένα.
28. Υγιεινό.
29. Καλλιέργεια που γίνεται χωρίς λιπάσματα.
30. Προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας είναι εκείνα που δεν έχουν συντηρητικά και φυτοφάρμακα και άλλες χημικές ουσίες.
31. Είναι προϊόντα χωρίς να επιβαρύνονται με λιπάσματα, ραντίσματα με χημικά. Υγιεινά προϊόντα, προϊόντα υψηλής ποιότητας.
32. Τα προϊόντα που καλλιεργούνται χωρίς φυτοφάρμακα, χημικά κ.τ.λ.
33. Χωρίς επιβάρυνση με χημικά. Βιολογικό = φυσικό, αυτόνομο.
34. Σωστό- επιλεγμένο- καλύτερη ποιότητα..
35. Προϊόντα που μεγαλώνουν χωρίς φυτοφάρμακα και λιπάσματα, ορμόνες κ.τ.λ.. Κάτι το υγιεινό που δεν περιέχει τοξικές ουσίες.
36. Είναι τα προϊόντα τα οποία για να παραχθούν δεν χρησιμοποιούνται από τους καλλιεργητές - εκτροφείς, φάρμακα και χημικές ουσίες.
37. Τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας είναι αυτά που δεν χρησιμοποιούνται καθόλου φάρμακα και λιπάσματα αλλά βιολογικά φάρμακα και λιπάσματα. / Περισσότερο υγιεινά προϊόντα.
38. Είναι προϊόντα που καλλιεργούνται με φυσικό τρόπο χωρίς χημικά πρόσθετα.
39. Προϊόντα των οποίων η καλλιέργεια γίνεται με φυσικούς τρόπους χωρίς λιπάσματα.
40. Είναι γεωργικά προϊόντα τα οποία καλλιεργούνται χωρίς την χρήση χημικών λιπασμάτων.

41. Προϊόντα απαλλαγμένα από κάθε τι χημικό λίπασμα ή φυτοφάρμακα ή εντομοκτόνα. Παρθενική καλλιέργεια.
42. Βιολογικά λέγονται τα προϊόντα εκείνα που δεν χρησιμοποιούνται λιπάσματα ή άλλα χημικά.
43. Ανάπτυξη αγροτικών προϊόντων χωρίς την βοήθεια χημικών λιπασμάτων και ουσιών. Δηλητήρια.
44. Παραγωγή προϊόντων χωρίς χρήση χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων.
45. Είναι τα προϊόντα που παράγονται με παραδοσιακό τρόπο δηλαδή χωρίς λιπάσματα- φυτοφάρμακα ή άλλα χημικά πρόσθετα. Υγιεινή διατροφή.
46. Τα προϊόντα που καλλιεργούνται με φυσικό τρόπο. Μια καλλιέργεια που αναπτύσσεται φυσιολογικά και όχι με τεχνικά μέσα.
47. Είναι προϊόντα που καλλιεργούνται φυσιολογικά χωρίς χημικά.
48. Καλλιέργεια χωρίς φάρμακα και λιπάσματα, μόνο οργανικά. Αγνό.
49. Προϊόντα χωρίς φυτοφάρμακα.
50. Δεν έχουν φάρμακα.
51. Φάρμακα
52. φυτοφάρμακα - χημεία.
53. Αυτά που δεν έχουν λιπάσματα.
54. Τα προϊόντα που δεν έχουν χημικά φάρμακα. Πιο υγιεινή τροφή.
55. Οτιδήποτε καλλιεργείτε χωρίς την συχνή χρήση σκευασμάτων(φυτοφάρμακα..)
56. Βιολογικά λέγονται τα προϊόντα, τα οποία καλλιεργούνται και αναχίττονται με φυσικά λιπάσματα π.χ «φουσκιά, κόπρανα ζώων, κ.λ.π.» και χωρίς χημικά. Υγιεινή διατροφή.
57. Τα προϊόντα που δεν περιέχουν τοξικές ουσίες, είναι φυσικά (γνήσια).
58. Επιστροφή στην φυσική παραγωγή. Καλλιέργεια όπως τη «ζητά» η φύση.
59. Παράγονται χωρίς τη χρήση ανόργανων λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Χρησιμοποιούνται οργανικά που είναι ακίνδυνα για τον άνθρωπο και φιλικά προς το περιβάλλον.
60. Αυτά που οι επιστήμονες δεν έχουν παρέμβει και δεν έχουν τροποποιήσει το χρώμα τους, κλπ.
61. Προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας είναι αυτά που για την καλλιέργειά τους, δεν έχουν χρησιμοποιηθεί χημικά λιπάσματα και φάρμακα αλλά βιολιπάσματα.

Τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας δεν έχουν πρόσθετα μέσα για την καλλιέργειά τους και αναπτύσσονται φυσιολογικά χωρίς λιπάσματα και διάφορα επιπλέον πρόσθετα για την γρήγορη ολοκλήρωσή τους.

62. Προϊόντα υγιεινά και ασφαλή γιατί σ' αυτά δεν γίνεται χρήση φαρμάκων(φυτοφαρμάκων ή άλλων χημικών ουσιών).
 63. Προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας είναι τα προϊόντα που γίνονται χωρίς την χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων.
 64. Προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας είναι αυτά που αναπτύσσονται χωρίς φυτοφάρμακα και λιπάσματα αλλά με φυσικό τρόπο.
 65. Είναι οικολογικά και αγνά προϊόντα.
 66. Είναι η μετατροπή συμβατικών καλλιεργειών σε βιολογικά με τη χρήση μεθόδων φιλικές προς το περιβάλλον.
 67. Προϊόντα που δεν χρησιμοποιούν χημικά και απαγορευμένα φυτοφάρμακα.
 68. Διατροφικά προϊόντα ειδικής καλλιέργειας χωρίς φάρμακα και χημικά. Ακριβά στο κόστος αλλά πολύ υγιεινά.
 69. Βιολογική καλλιέργεια, σημαίνει καλλιέργεια χωρίς φάρμακα.
 70. Φυτικά προϊόντα που καλλιεργούνται χωρίς χημικά (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, κ.α)
 71. Προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας είναι αυτά τα οποία παράγονται από καλλιέργειες στις οποίες δεν χρησιμοποιούνται λιπάσματα κοινά με τοξικές ουσίες ή ψεκασμοί, παρά μόνο με ειδικά σκευάσματα μη τοξικά.
 72. Ειδική μορφή καλλιέργειας και παραγωγής προϊόντων.
 73. Είναι τα προϊόντα που καλλιεργούνται ή παρασκευάζονται χωρίς χημικά αλλά με τον απλό παραδοσιακό τρόπο.
 74. Προϊόντα που καλλιεργούνται χωρίς την προσθήκη χημικών προϊόντων π.χ λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και ζωοτροφών ζωικής προέλευσης.
 75. Προϊόντα που παίρνουν πιστοποίηση κάποιου οργανισμού βιολογικής καλλιέργειας.
 76. Καλλιεργούνται με τον παραδοσιακό τρόπο.
 77. Χωρίς λιπάσματα και χημικές ουσίες. Πιστοποιημένα.
- Προϊόντα δίχως φυτοφάρμακα και άλλες χημικές ουσίες.
78. Προϊόντα δίχως φυτοφάρμακα και άλλες χημικές ουσίες.
 79. Προϊόντα φυσικά που δεν έχουν υποστεί χημικές ουσίες ή φάρμακα.

80. Χρήση πολλών χημικών ουσιών κατά την καλλιέργεια με σκοπό την μεγαλύτερη απόδοση.
81. Καλλιεργούνται χωρίς χρήση φαρμάκων όπως γινόταν η καλλιέργεια πριν από πολλά χρόνια.
82. Δεν γνωρίζω ακριβώς. Είναι επικίνδυνα για την υγεία.
83. Υγιεινά προϊόντα.
84. Δεν γίνεται χρήση πολλών χημικών ουσιών συχνά απαγορευμένων και βλαβερών.
85. Προϊόντα χωρίς χημικά συστατικά.
86. Προϊόντα χωρίς χημική υποστήριξη.
87. Προϊόντα για την παραγωγή των οποίων δεν χρησιμοποιούνται χημικές ουσίες(χημικά λιπάσματα, χημικά παρασκευάσματα για ράντισμα κ.τ.λ)
88. Χωρίς λιπάσματα.
89. Χωρίς χημικά.
90. Χωρίς χημικές ουσίες και ορμόνες.
91. Φυσικό προϊόν.
92. Χωρίς χημικά, και στο τέλος πιστοποιούνται βιολογικά.
93. Χωρίς φάρμακα και χημικά.
94. Αγνά.
95. Δεν χρησιμοποιούν φυτοφάρμακα με ψεκασμούς και λιπάνσης.
96. Είναι πιστοποιημένα προϊόντα χωρίς χημικά κατά την καλλιέργεια τους.
97. Είναι τα οικολογικά προϊόντα τα οποία δεν έχουν φυτοφάρμακα.
98. Έχω ακουστά
99. Δεν έχουν χημικά φυτοφάρμακα.
100. Προϊόντα χωρίς φυτοφάρμακα. Υγιεινά.

¹ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Οδηγίες

- Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου αποβλέπει στην συγκέντρωση πληροφοριών για την εξαγωγή συμπερασμάτων που θα συμπεριληφθούν σε φοιτητική διπλωματική μελέτη, με θέμα την κατανάλωση προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας στη Νότια Πελοπόννησο.
- Το ερωτηματολόγιο δεν απαιτεί την καταχώρηση των στοιχείων σας, για να εξασφαλίζεται η ανωνυμία.
- Συμπληρώστε με ειλικρίνεια και αντικειμενικότητα.
- Σε κάθε ερώτηση σημειώστε (x) για την κατάλληλη απάντηση. Όπου ζητείτε, αναφέρετε λίγα λόγια για να εκφράσετε τις γνώσεις σας.

1) Κατοικείτε στο νομό : Μεσσηνίας Λακωνίας

2) Ηλικία : (π.χ 35)

3) Είστε; Άντρας Γυναίκα

4) Οικογενειακή κατάσταση : Άγαμος / η
Έγγαμος /η
Διαζευγμένος / η

5) Είστε απόφοιτος; Δημοτικού
Γυμνασίου
Λυκείου
Τεχνολογική εκπαίδευση
Πανεπιστημιακή εκπαίδευση

6) Ποια είναι η επαγγελματική σας κατάσταση ; Οικιακά
Αγρότης
Ελεύθερος επαγγελματίας
Ιδιωτικός υπάλληλος
Δημόσιος υπάλληλος

7) Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα : α. κάτω από 1500 €
β. 1500 – 3000 €
γ. 3000 – 10.000 €
δ. 10.000 – 15.000 €
ε. 15.000 € και πάνω

8) Αριθμός μελών οικογενείας : (π.χ 3) πό τα οποία :
α) άντρες
β) γυναίκες

9) Γνωρίζετε τι είναι προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας;
ΝΑΙ * ΟΧΙ**

*Μπορείτε να δώσετε έναν ορισμό ;

**Περιγράψτε ποια είναι η πρώτη σκέψη που ο όρος "βιολογικό" σας φέρνει στον νου.....

10) Γνωρίζετε αν καλλιεργούν «βιολογικά προϊόντα» στην περιοχή σας;
 ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν Ναι ποια προϊόντα γνωρίζετε.....

11) Καταναλώνετε προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας;
 ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν δεν καταναλώνετε, συνεχίστε από την ερώτηση 16.

12) Ποια κατηγορία τροφίμων, βιολογικής καλλιέργειας καταναλώνετε ;

	καθημερινά	2-3/εβδομάδα	1-2/μήνα	σπάνια
Γαλακτοκομικά	☐	☐	☐	☐
Κρέας	☐	☐	☐	☐
Φρούτα	☐	☐	☐	☐
Λαχανικά	☐	☐	☐	☐
Δημητριακά	☐	☐	☐	☐
Λάδι	☐	☐	☐	☐
Κρασί	☐	☐	☐	☐
Άλλα	☐	☐	☐	☐

13) Καταγράψτε ποιο 'βιολογικό προϊόν' καταναλώνετε από τις παραπάνω ομάδες τροφίμων ;

Γαλακτοκομικά:.....
 Κρέας :

.....
 Φρούτα :

 Λαχανικά :

 Δημητριακά:.....

 Λάδι :
 Κρασί :
 Άλλα:.....

14) Γιατί προτιμάτε προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας ; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

- α. Είναι πιο υγιεινά
- β. Είναι πιο γευστικά
- γ. Είναι φιλικά στο περιβάλλον
- δ. Είναι καλύτερης ποιότητας
- ε. Είναι ασφαλή (δεν περιέχουν φυτοφάρμακα)
- στ. Τα εμπιστεύομαι
- ζ. Είναι ιδανικά για την διατροφή των παιδιών
- η. Άλλα.....

15) Από πού προμηθεύεστε τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας ;

Συχνά Όχι πολύ συχνά Μάλλον σπάνια

- α. Παντοπωλείο ή μίνι μάρκετ
- β. Σούπερ μάρκετ
- γ. Ειδικό μαγαζί
(με είδη υγιεινής διατροφής)
- δ. Λαϊκή αγορά
- ε. Άλλο

16) Γιατί ΔΕΝ προτιμάτε προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας ; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

- α. Έχουν υψηλή τιμή
- β. Δεν είναι εμφανίσιμα
- γ. Δεν είναι ευρέως διαθέσιμα
- δ. Δεν είναι καλής ποιότητας
- ε. Δεν έχουν κάτι ιδιαίτερο να μου προσφέρουν
- στ. Είμαι ευχαριστημένος με τα προϊόντα που καταναλώνω
- η. Άλλο

17) Ξέρω για τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας από : (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

- α. Τα ΜΜΕ (τηλεόραση, ράδιο)
- β. Τον τύπο (εφημερίδες, περιοδικά)
- γ. Φίλους

- δ. Την οικογένειά μου
- ε. Ειδικούς (γιατρούς, διαιτολόγους)
- στ. Επιστημονικά συγγράμματα
- ζ. Ενημερωτικές καμπάνιες
- η. Άλλο

- 18) Στην αγορά προϊόντων:**
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Ελέγχετε την διατροφική ετικέτα	☐	☐
Προτιμάτε τα συσκευασμένα	☐	☐

- 19) Γνωρίζετε για τα μεταλλαγμένα προϊόντα ;** ΝΑΙ ΟΧΙ
- Αν Ναι τι γνωρίζετε.....
-
-
-

- 20) Γνωρίζετε για τους κινδύνους που κρύβει η κατανάλωση των μεταλλαγμένων προϊόντων ;**

ΝΑΙ ΟΧΙ

- Αν Ναι, απαριθμήστε μερικούς.....
-
-
-
-

- 21) Σας απασχολεί :** (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

Το φαινόμενο του θερμοκηπίου	☐
Μείωση βιοποικιλότητας	☐
Τρύπα του όζοντος	☐
Ρύπανση του περιβάλλοντος	☐
Η υποβάθμιση του νερού	☐
Τα μεταλλαγμένα προϊόντα	☐
Δεν με απασχολούν τα παραπάνω	☐

*Ευχαριστούμε για
την
συμμετοχή σας.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

